

Nr 157

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensionsreglering för statsanställda m. m.; given Stockholms slott den 9 april 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sigurd Lindholm

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag till nya pensionsbestämmelser för statsanställda m. fl. Till grund härför ligger en överenskommelse, som efter förhandlingar träffats med de statsanställdas huvudorganisationer. Omläggningen, som närmast föranledes av dels utvecklingen på löneområdet och dels behovet av ett nytt system för samordning med folkpensionering m. m., innefattar resultatet av en allmän översyn av den statliga personalpensioneringen. De nya grunderna föreslås skola gälla fr. o. m. den 1 juli 1959 men i huvudsak tillämpas därefter även på pensionsfall, som inträffat under tiden 1 april 1958—30 juni 1959.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 april
1958.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Lindholm, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *fråga om pensionsreglering för statsanställda m. m.* och anför därvid följande.

1. Nu gällande pensionssystem för statsanställda m. fl.

Nuvarande pensionssystem för de statsanställda härrör från år 1947. Systemet gjordes samma år tillämpligt även för vissa andra personalgrupper, såsom folk- och småskollärare, lärare vid högre kommunala skolor m. fl. och några år senare för präster. Den av staten sålunda ombesörjda personalpensioneringen för anställda i statlig eller icke-statlig tjänst regleras f. n. i huvudsak genom följande författningar:

- 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente (nr 416),
 - 1947 års allmänna familjepensionsreglemente (nr 417),
 - 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna (nr 418),
 - 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna (nr 419),
 - 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan (nr 420),
 - 1947 års familjepensionsreglemente för folkskolan (nr 421),
 - 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare (nr 422),
 - 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare (nr 423),
 - kungörelsen med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst (1947: 490),
 - SPA-reglementet (1949: 726),
 - förordningen om ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila statstjänstemän, m. m. (1951: 335),
 - tjänstepensionsreglementet för präster (1951: 667),
 - familjepensionsreglementet för präster (1951: 668).
- Härjämte har särskilda pensionsbestämmelser utfärdats bl. a. för anställda vid riksdagens verk.

Det gällande pensionssystemet är i och för sig endast drygt tio år gammalt. De allmänna principer, på vilka systemet bygger, har emellertid i stort sett överförts från äldre pensionsbestämmelser och grundar sig på bedömningar, som ligger längre tillbaka i tiden. 1947 års pensionsreglering innefattade nämligen i huvudsak endast sådana ändringar av bestämmelserna om pensionsförmånernas storlek, som var betingade av den samtidiga löneregleringen och av samordningen med den år 1946 beslutade folkpensioneringen. 1946 års pensionssakkunniga, på vilkas förslag 1947 års pensionsreglering för de statsanställda byggde, framhöll också i sitt betänkande uttryckligen, att de inte upptagit till prövning sådana vid personalförhandlingarna framställda ändringsyrkanden, som ej sammanhänge med löneregleringen. De sakkunniga ansåg sig utan att närmare ingå på dessa yrkanden böra som sin mening uttala, att de däri väckta frågorna vore förtjänta av sådant beaktande, att särskild utredning om dem borde komma till stånd inom en nära framtid.

2. Översyn av pensionssystemet

Efter det nuvarande pensionssystemets tillkomst har i skilda sammanhang frågor om en reformering av det statliga pensionsväsendet aktualiserats av statliga myndigheter eller företrädare för de anställda. Även i riksdagen har upptagits spörsmål beträffande pensionsgrunderna för de statsanställda.

Redan de frågor, som lämnades oprövade vid 1947 års pensionsreglering i och med att denna omläggning gavs en till övervägande del teknisk karaktär, var av stor räckvidd. Frågorna berörde alla sidor av pensioneringsproblemet, såsom pensioneringens personella tillämplighet, förutsättningarna för att pensionsförmåner skall utgå, avvägningen i olika hänseenden av förmånernas storlek och pensionsförvaltningens organisation. Härtill kommer att den efter år 1947 successivt förbättrade folkpensioneringen och aktualiserandet av frågan om allmän tilläggs pensionering skapade nya problem, som i grundläggande hänseenden förändrade perspektiven i personalpensionsfrågorna.

I detta läge tillkallade chefen för civildepartementet år 1951 särskilda utredningsmän med uppgift att utreda hela det uppkomna frågekomplexet och att framlägga förslag till nya grunder för den framtida statliga personalpensioneringen. I direktiven för utredningen, som antagit benämningen *1951 års pensionsutredning*,¹ fastslogs två allmänna riktlinjer för utredningens arbete. För det första skulle frågorna rörande de framtida statliga pensioneringsgrunderna övervägas med beaktande av hur motsvarande frågor lösts inom den icke-statliga pensioneringen. För det andra skulle uppmärksamhet

¹ Utredningen står under ordförandeskap av expeditionschefen i civildepartementet F. C. W. Ericson och har f. n. i övrigt följande sammansättning: Ombudsmannen i Statstjänarkartellen C. Bladh, riksdagsmannen H. L. Gustafsson, statskommissarien K. E. Jerdenius, direktören i statens pensionsanstalt T. B. Kjellén, riksdagsmannen N. H. Th. Larsson och förste ombudsmannen i Sveriges kommunaltjänstemannaförbund S. O. Schärman. Såsom experter åt utredningen har under år 1957 tillkallats sekreteraren Y. Thorsell, förste byråsekreteraren K. I. Tiby och direktören E. Törngren.

ägnas åt den inverkan på den statliga personalpensioneringen, som införandet av en allmän pensionsförsäkring kunde få.

Sedan det visat sig, att arbetet på frågan om allmän pensionering skulle komma att bli mera tidskrävande än som från början kunde förutses, har 1951 års pensionsutredning i skilda sammanhang övervägt möjligheterna att redovisa resultatet av sitt arbete genom att successivt avlämna förslag i sådana frågor, som kunde finnas möjliga att avskilja från utredningens uppgifter i övrigt. I allmänhet har det dock härvid visat sig, att de olika frågorna inom den statliga personalpensioneringen haft ett så nära samband såväl inbördes som med frågan om allmän pensionering, att det inte varit möjligt eller lämpligt att bryta ut dessa frågor ur deras större sammanhang. I vissa avgränsade frågor har likväl delförslag kunnat avgivas; detta har bl. a. varit fallet i anslutning till remissbehandlingen av ett stort antal under utredningsarbetets gång uppkomna frågor. I sammanhang härmed har utredningen även haft tillfälle att lämna en ingående redovisning angående sina undersökningar och överväganden rörande de för pensioneringen grundläggande principfrågorna. De förslag och utlåtanden som utredningen avgivit gäller bl. a. följande frågor, nämligen viss utvidgning av området för SPA-pensioneringen, samordning av statlig personalpension och olika socialförsäkringsförmåner (folkpension, allmän tilläggspension, yrkesskadeersättning och sjukpenning m. m.), principiella synpunkter angående förbättring av äldre pensioner inom den statliga personalpensioneringen och tekniska synpunkter beträffande utformningen av livränteförmåner inom den statliga personalpensioneringen.

3. 1951 års pensionsutrednings principförslag angående samordning med folkpension och annan allmän pension

Enligt direktiven för allmänna pensionsberedningen, som tillsattes av chefen för socialdepartementet enligt bemyndigande den 27 januari 1956, hade beredningen att vid sitt arbete beträffande allmän pensionering samråda med 1951 års pensionsutredning i frågor rörande samordning av statlig personalpensionering och allmän pensionering. I överensstämmelse härmed upptogs mellan beredningen och utredningen ett nära samarbete, bl. a. genom att utredningens ordförande och sekreterare deltog i beredningens samtliga sammanträden fr. o. m. våren 1956.

Den 6 februari 1957 eller samma dag som pensionsberedningen avlämnade sitt betänkande om »Förbättrad pensionering» överlämnade 1951 års pensionsutredning till chefen för civildepartementet principförslag angående samordning av statlig personalpensionering och allmän pensionering. I förslaget redovisade utredningen sin principiella inställning till frågan om samordning av personalpensionering och allmän pensionering av det ena eller andra slaget. Vidare lämnades bl. a. en redogörelse för en teknisk granskning av ifrågakommande metoder för dylik samordning samt avgavs förslag angå-

ende valet av samordningsmetod, såvitt frågan berörde personalpensionering i statens regi.

Vad beträffar den närmare innebörden av samordningen har 1951 års pensionsutredning fäst uppmärksamheten på de olika situationer, som uppkommer, allt efter det den allmänna pensioneringen utgöres av enbart ett grundläggande pensionsskydd, av en dylik bottenpensionering jämte lagstadgad tilläggs-pensionering eller av en bottenpensionering kompletterad med antingen avtalsmässigt ordnad tilläggs-pensionering eller författningsmässigt reglerad tilläggs-pensionering, från vilken vissa personalpensionsberättigade grupper kan undantagas.

Vad angår det lämpligaste sättet för att åstadkomma samordning har utredningen ansett sig kunna draga vissa mera allmänna slutsatser. Sålunda torde enligt utredningens mening något undantagande av särskilda personalpensionsberättigade grupper från det grundläggande pensionsskyddet inte kunna ske. Vad vidare beträffar författningsmässigt reglerad tilläggs-pensionering har utredningen i fråga om de statsanställda framhållit, att de svårigen kan lämnas utanför en sådan tilläggs-pensionering. Utredningen har understrukit, att ett inordnande under sådan tilläggs-pensionering i två hänseenden är till fördel för personalen. Genom ett inordnande under tilläggs-pensioneringen vinnes sålunda garanti för att i intet fall kommer att utgå lägre förmåner än tilläggs-pensioneringen ger, och vidare elimineras härvid i stor utsträckning sådana svårlösta samordningsfrågor, som sammanhänger med övergång mellan skilda pensioneringssystem. Betydelsen av ett inordnande under tilläggs-pensioneringen kan i övrigt begränsas till att bli väsentligen formell i fråga om såväl förmåner som kostnadsbelastning.

Vid nu angivna förhållanden kommer frågan om valet av metod för samordning av personalpension och obligatorisk pension att helt gälla anpassningsåtgärder på personalpensionssidan. De slutsatser utredningen därvid kommit fram till i fråga om den statliga personalpensioneringen ansluter sig nära till den vid förhandlingar mellan berörda parter godtagna uppfattning, på vilken den befintliga folkpensionssamordningen för anställda hos rikets städer och landskommuner är grundad. Utredningen har sålunda funnit, att samordningen bör utformas enligt den s. k. *bruttometoden*, både vad beträffar det grundläggande pensionsskyddet och i fråga om en allmän tilläggs-pensionering. Detta innebär att personalpensioneringen utformas så, att den lämnar garanti för att pensionstagarna skall uppnå *sammanlagda pensionsförmåner* enligt ett visst bestämt förmånssystem. Detta förmånssystem skulle enligt pensionsutredningens förslag bestämmas efter förhandlingar med personalorganisationerna. Bruttosystemet avses enligt utredningen skola tillämpas oavsett om den allmänna pensioneringen kommer att gälla enbart en utbyggd folkpensionering eller den kommer att inbegripa även tilläggs-pensionering.

Allmänna pensionsberedningen förklarade sig inte ha någon erinran emot den av utredningen förordade metoden för folkpensionssamordning. Någon reservation förekom inte inom beredningen i denna fråga. De ledamöter av

beredningen, som förordade en obligatorisk tilläggs pensionering, anslöt sig dessutom till utredningens förslag beträffande sättet för samordning med sådan pensionering.

Såsom framgår av det anförda har utredningen ansett, att för de statsanställda samordningsfrågan bör lösas med tillämpning av bruttometoden även för det fall, att den obligatoriska pensioneringen begränsas till ett grundläggande pensionsskydd. Detta innebär bl. a., att utredningen i fråga om folkpensionssamordningen förordat en lösning efter andra principer än dem, som ligger till grund för den nu inom den statliga och statsunderstödda pensioneringen tillämpade ordningen. Samtidigt med att utredningen förordat, att samordningen skall utformas enligt bruttometoden, har utredningen understrukit, att förefintlig möjlighet att införa *gemensam utbetalning* av statlig personalpension och obligatorisk pension bör tillvaratagas.

4. Pensionsförhandlingarna

Den 16 april 1957 träffades överenskommelse mellan civildepartementet och de statsanställdas huvudorganisationer angående statstjänstemännens löner under åren 1957 och 1958 m. m. (prop. 173, SU 131, rskr 321). I samband härmed överenskoms att frågan om pensionssystemet för statstjänstemännen samt om kompensation för höjda folkpensionsavgifter skulle upptagas till behandling med huvudorganisationerna under hösten 1957. Den kompensation för höjda folkpensionsavgifter, varom överenskommelse härvid kunde komma att träffas, skulle kunna utgå fr. o. m. den 1 januari 1957.

Genom beslut den 24 maj 1957 förordnade Kungl. Maj:t, att arbetsutskottet inom 1951 års pensionsutredning¹ skulle stå till chefens för civildepartementet förfogande med uppgift att biträda departementschefen i samband med de avsedda förhandlingarna angående det statliga personalpensionssystemet. Härigenom har resultatet av de inom utredningen gjorda övervägandena av frågan om nya pensioneringsgrunder för de statsanställda direkt tillgodoförts förhandlingsarbetet.

Förhandlingar har nu ägt rum mellan representanter för civildepartementet, å ena sidan, samt för Statstjänarkartellen, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion, å andra sidan, om de statsanställdas pensionsförmåner och om kompensation för höjning av folkpensionsavgifterna. Förhandlingarna har med vissa uppehåll pågått under tiden 3 september 1957—26 mars 1958. Sistnämnda dag har — under förbehåll för Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande — med samtliga organisationer träffats överenskommelse i nyssberörda frågor.

Överenskommelsen innebär i huvudsak att parterna enats om förslag till ett statens allmänna tjänstepensionsreglemente och en statens pensionslöne-

¹ I arbetsutskottet ingår f. n., förutom utredningens ordförande, ledamöterna Jerdenius och Kjellén.

förordning, vilka förslag torde såsom *Bilagorna A och B* få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Överenskommelsen innefattar resultatet av en allmän översyn av den statliga personalpensioneringen, vid vilken även prövats vissa från verk och myndigheter samt från företrädare för de anställda m. fl. i särskilda framställningar framförda yrkanden angående pensioneringens utformning i skilda hänseenden.

5. Huvuddragen i det nya pensionssystemet

Pensionsförfattningarna

Statens allmänna tjänstepensionsreglemente ersätter 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för de högre kommunala skolorna, 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för folkskolan, 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare, kungörelsen med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst, förordningen om ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila statstjänstemän, m. m. samt 1951 års tjänste- och familjepensionsreglementen för präster.

Genom denna sammanföring av pensionsbestämmelserna vinnes fördelar, dels för anställningshavare, som övergår från ett område till ett hittills i pensionshänseende därifrån skilt område, dels för de anställningsmyndigheter och pensionsmyndigheter, som har att handlägga ärenden i samband med pensioneringen. Även för statsmakterna innebär det en betydande rationalisering att man väsentligt minskar pensionsförfattningarnas antal och omfång.

Med tjänstepension avses enligt reglementet såväl egenpension som familjepension. Det hittillsvarande begreppet tjänstepension motsvaras i förslaget — liksom inom icke-statlig pensionering — av termen egenpension.

Särskilda bestämmelser för vissa förvaltningsområden och personalgrupper har i reglementet intagits på det sättet, att i en paragraf (17 §) anges de områden, där sådana bestämmelser skall gälla, och en hänvisning till bestämmelserna. Lydelsen redovisas i den därpå följande paragrafen. Givetvis erfordras härjämte liksom nu av Kungl. Maj:t meddelade tilläggsbestämmelser, som närmare reglerar pensioneringen, bl. a. i administrativt hänseende.

Av tekniska skäl har det syntts lämpligt, att bestämmelserna om det till grund för pensioneringen liggande begreppet pensionslön meddelas i en särskild huvudförfattning. Denna, som på pensionsområdet utgör en motsvarighet till statens löneförordning, benämnes *statens pensionslöneförordning*.

Pensionsreglementets tillämpningsområde. Förutsättningar för reglementets tillämpning

(1, 3 och 17 §§ reglementet)

Pensionsreglementet gäller statsanställda i allmänhet och den personal vid folkskoleväsendet, de högre kommunala skolorna, särskolorna, epileptikerskolorna, hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna samt kyrkoväsendet, vars löneförhållanden regleras enligt statens allmänna avlöningsreglemente, avlöningsreglementet för folkskolan eller prästlönereglementet. De grupper, som pensioneras enligt SPA-reglementet, har inte berörts av de nu slutförda förhandlingarna.

Pensionsrätt har hittills i regel inte tillkommit innehavare av extra tjänst, arvodesbefattning, aspiranttjänst, ordinarie medelst förordnande tills vidare tillsatt statlig tjänst eller icke-ordinarie medelst kontrakt för viss tid tillsatt manskapsbeställning. Från på förhand tillförsäkrad pensionsrätt är också undantagna arbetare i anställning med mindre än normal arbetstid, arbetare med löneinkomst understigande visst belopp samt skogsarbetare.

Det föreslagna reglementet skall utan nyss nämnda inskränkningar omfatta lönegradsplacerad personal inom angivna tillämpningsområde samt statsanställda arbetare. Som förutsättning för reglementets tillämpning skall i huvudsak gälla, att anställningshavaren fyllt 20 år, att han har anställning som avser minst halvtidstjänstgöring samt att han innehar ordinarie eller extra ordinarie tjänst eller har fullgjort arbete minst 21 månader under den senaste perioden av 36 kalendermånader. I fråga om statsanställda i arvodesbefattning har vid förhandlingarna förutsatts, att pensionsrätt enligt reglementet skall under dessa villkor medges, om anställningen till sin reella beskaffenhet väsentligen motsvarar lönegradsplacerad tjänst. Där emot skall reglementet inte tillämpas i fall där vid lönens bestämmande har förutsatts, att statlig pensionsrätt inte skall vara förenad med anställningen.

I allmänhet skall avvikelser inte göras från reglementets villkor om minst halvtidstjänstgöring och om kvalifikationstid. Emellertid har vissa personalgrupper hittills kunnat enligt reglemente eller särskilda bestämmelser tillerkännas pension vid något lägre sysselsättningsgrad än halvtid. Vidare är för vissa slags anställningar arbetsförhållandena sådana, att reglementets bestämmelser i berörda hänseenden inte lämpligen kan tillämpas beträffande dem. För att möjlighet skall hållas öppen för en tillämpning av reglementet i dessa fall har förutsatts, att Kungl. Maj:t skall äga meddela bestämmelser, som helt eller delvis innefattar andra villkor beträffande sysselsättningsgrad och tidigare fullgjord tjänstgöring. Dessa bestämmelser skall kunna innebära avvikelser från villkoret om minst halvtidstjänstgöring också i fråga om tjänstårsberäkning.

Ett i nio månader kvarstående pensionsskydd efter avgång på grund av entledigande utan eget förvållande har länge funnits för säsongarbetare och, i familjepensionshänseende, för arbetare i allmänhet. Förhandlingsöverenskommelsen innebär, att ett sådant skydd skall förekomma även i fråga om

andra grupper av anställningshavare. Nu ifrågavarande pensionsrätt skall i regel upphöra vid förvärv av annan anställning med statlig eller icke-statlig pensionsrätt.

Avgångsskyldighet m. m.

(4 och 5 §§ reglementet)

Nuvarande system med pensioneringsperioder och — för militära samt civilmilitära beställningar — pensionsåldrar bibehålles, likaså principerna för inplaceringen i detta system. Beträffande anstånd med avgång har det inte ansetts erforderligt, att Kungl. Maj:t skall som nu i varje särskilt fall pröva uppkommande frågor, och ej heller att anståndstidens längd skall vara ovillkorligt begränsad enligt författningsbestämmelse. Det förutsättes emellertid, att föreskrifter skall meddelas i syfte att förhindra att anställningshavare, som önskar kvarstå i anställningen efter pensioneringsperiodens övre gräns, skall få göra detta i andra fall eller under längre tid än som verkligen kan anses lämpligt ur tjänstesynpunkt. Vid myndighets bedömning av fråga, hurvida anställningshavares avgång från anställningen efter uppnåendet av pensioneringsperiodens nedre gräns är önskvärd i samband med omorganisation, som berör hans tjänsteställe, eller rationalisering av arbetsförhållandena där, förutsättes skola bl. a. beaktas, om ett kvarstående föranleder permittering av annan anställningshavare eller entledigande av sådan anställningshavare, som inte kommer i åtnjutande av pension.

Avgångsskyldighet på grund av sjukdom föreligger enligt nuvarande bestämmelser för anställningshavare, som befunnits för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst. En motsvarighet till dessa bestämmelser finnes i reglementsförslaget. Enligt detta skall emellertid avgångsskyldighet kunna göras gällande även gentemot den, som har varit sjukledig under två år och beträffande vilken enligt medicinalstyrelsens bedömande föreligger såväl sannolikhet för att han inte kan återinträda i arbete inom ytterligare ett år som ovisshet angående vidare utveckling av arbetsförmågan. En generell förutsättning för avgångsskyldighet i nu berörda fall skall vara, att anställningshavaren prövas inte kunna överföras till annan med statlig pensionsrätt förenad anställning. Rätten till sjukpension är beroende av att vederbörande avgått på grund av inträdd avgångsskyldighet.

Enligt gällande bestämmelser har sjukpensionstagare rätt att uppbära pensionen även om han skulle ha tillfrisknat och måhända skaffat sig ny anställning. Enligt förslaget skall Kungl. Maj:t kunna i särskilda fall förordna om att sjukpension skall upphöra att utgå, nedsättas eller utbytas mot förtidspension. En förutsättning härför är, att sjukpensionstagaren fått erbjudande om sådan ny anställning inom det statliga pensioneringsområdet, som motsvarar hans krafter och färdigheter och som medför förmåner, inte understigande vad han kan beräknas ha fått vid kvarstående i den tidigare anställningen. Motsvarande skall gälla, där sjukpensionstagare vägrar att underkasta sig sådan läkarundersökning, som av pensionsmyndigheten ansetts erforderlig.

Tjänstepensionsrättens allmänna omfattning

(6 § reglementet)

Samordningen av å ena sidan statlig personalpension och å andra sidan folkpension, annan pension enligt lagstiftning om en allmän pensionsförsäkring samt ersättning på grund av annan socialförsäkring eller därmed jämförlig anordning skall ske enligt den av 1951 års pensionsutredning föreslagna bruttometoden. Innebörden härav är, att i de förmåner, som reglementet för olika fall ger rätt till (*bruttonivån*), skall i princip ingå sådana socialförsäkringsförmåner m. m., som samtidigt kan tillkomma tjänstepensionstagaren. Genom detta system har garanti vunnits för att det med personalorganisationerna avtalade förmånssystemet inom tjänstepensioneringen kan bibehållas orubbade, om en lagstadgad rätt till allmän tilläggspension genomföres. I form av tjänstepension utgår vad som i varje särskilt fall erfordras för att bruttonivån skall uppnås. Är pensionstagaren i visst fall inte berättigad till folkpension eller annan allmän pension, utgöres pensionstagarens förmåner i sin helhet av tjänstepension. Är han åter berättigad till sådan socialförsäkringsförmån, utgår i form av tjänstepension det belopp, som återstår för att bruttonivån skall uppnås. Skulle i något fall socialförsäkringsförmånen bli större än bruttobeloppet, erhåller vederbörande det större beloppet.

Bruttosystemet kommer i reglementet till formellt uttryck i 6 §. Enligt 6 § andra stycket ingår i bruttonivån generellt alla förmåner på grund av folkpensionering, socialförsäkring m. m. I 6 § tredje stycket meddelas emellertid vissa undantagsbestämmelser. Sålunda har till förebyggande av dubbelsamordning intagits en föreskrift om att i bruttonivån inte skall ingå förmåner, som bestämmes med beaktande av samtidigt utgående tjänstepensionsförmåner enligt reglementet. Vidare stadgas, att vissa modifikationer skall — i den utsträckning Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut så föreskrivit — gälla i fråga om andra förmåner eller i fall, då tjänstepensionen enligt reglementet är avkortad. Vid överenskommelsen har i sistnämnda hänseende förutsatts en sådan reglering, att om tjänstepensionen är till följd av tjänstårsbrist avkortad till exempelvis en fjärdedel eller två tredjedelar av hel pension, så skall i bruttopensionen inte inräknas mer än en fjärdedel resp. två tredjedelar av de ifrågakommande socialförsäkringsförmånerna. I övrigt har i anslutning till 6 § tredje stycket förutsatts, att som allmänna riktlinjer för samordningen skall gälla i huvudsak följande.

- A. Vid bestämmande av *egenpension* skall i bruttonivån inräknas
- a) folkpension,
 - b) allmän tilläggspension, som utgör egenpension, och
 - c) tre fjärdedelar av yrkesskadelivränta, som har egenpensionskaraktär, och av sjukpenning, som utgår under sjukperiod påbörjad före avgången från anställningen.

I bruttonivån skall dessutom inräknas en fjärdedel av sådan allmän tilläggspension eller yrkesskadelivränta, som är av familjepensionskaraktär, i den mån förmånen inte beaktas vid bestämmande av annan pensionsförmån för vederbörande enligt reglementet.

B. Vid bestämmande av *familjepension* skall i bruttonivån inräknas

a) folkpension, dock att av årlig folkpension, som tillkommer änka eller fränskild hustru, inte skall i bruttonivån ingå mer än för tid före 67 års ålder hälften av hennes folkpension och för tid därefter det belopp, varmed folkpensionen överskjuter hälften av folkpensionens äktamakebelopp,

b) allmän tilläggspension, som utgör familjepension efter samme anställningshavare, och

c) tre fjärdedelar av yrkesskadelivränta, som har samma karaktär.

I bruttonivån skall dessutom inräknas sådan allmän tilläggspension eller yrkesskadelivränta, som har karaktär av egenpension eller av familjepension efter annan anställningshavare, dock högst intill ett belopp motsvarande en fjärdedel av bruttoförmånen och endast i den mån förmånen inte beaktas vid bestämmande av annan pensionsförmån för vederbörande enligt reglementet.

C. *Egen- eller familjelivränta* skall vid tillämpning av 6 § reglementet betraktas som avkortad pension, varjämte bestämmandet av livräntan skall ske så som om folkpension och allmän tilläggspension hade det lägre belopp, som framkommer om det gällande beloppet omräknas till penningvärdet vid avgången från anställningen.

D. I fråga om sådan folkpension eller allmän tilläggspension, som utgör ålderspension men inte uttages vid 67 års ålder, skall 6 § reglementet tillämpas så som om förmånen utgått från nämnda ålder.

E. För den, som samtidigt är berättigad till egenpensionsförmån och familjepensionsförmån enligt reglementet, skall Kungl. Maj:t meddela närmare föreskrifter angående samordningen. Detsamma gäller för fall, där i stället för svensk folkpension utgår motsvarande utländsk förmån.

I anslutning till vad nu sagts må särskilt framhållas den omständigheten, att för änka och fränskild hustru hälften av folkpensionens änkebelopp (resp., för tid efter 67 års ålder, hälften av ett belopp motsvarande folkpensionens äktamakebelopp) inte skall ingå i bruttonivån.

Samordning av sammanträffande tjänstepensionsförmåner m. m.

(7 § reglementet)

I fråga om regleringen av sammanträffande tjänstepensionsförmåner (avser bl. a. fall, då en och samme person blir berättigad till flera pensioner på grund av statliga personalpensionsbestämmelser) åsyftas i allt väsentligt ingen förändring i förhållande till vad som nu gäller. Den nuvarande bestämmelsen om viss reduktion (med i regel en fjärdedel) av familjepensionsförmån för den, som innehar anställning med statlig pensionsrätt, har dock ingen motsvarighet i reglementsförslaget. Beloppet av den nya familjepensionsförmånen skall åter i princip utgöra tre fjärdedelar av eljest gällande belopp, inte bara då vederbörande har annan statlig personalpensionsförmån, utan över huvud taget då vederbörande uppbär egenpensionsförmån eller sådan familjepensionsförmån, som grundar sig på anställning innehavd av annan person än den, efter vilken reglements-förmånen utgår.

Frågan om förutsättningarna för samordning av tjänstepensionsrätt enligt reglementet och pensionsrätt på grund av pensionering anordnad av annan än staten har vid förhandlingarna förutsatts skola göras till föremål för ytterligare undersökning och upptagas i senare sammanhang.

Pensionsrätten för partiellt arbetsföra*(8 § reglementet)*

De partiellt arbetsföras ställning i pensionshänseende förbättras avsevärt enligt det nya systemet. De blir sålunda underkastade reglementet under samma förutsättningar som andra anställda och får samma rätt som dessa till ålderspension och från 65 års ålder utgående egenlivränta samt sådana pensionsförmåner i övrigt, för vilkas utgående bristen i hälsotillståndet finnes uppenbarligen sakna betydelse. Rätt till sjuk- och familjepensionsförmåner enligt reglementet förvärfvas dock inte av partiellt arbetsföra i övriga fall med mindre detta följer av särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. För att den nu berörda inskränkningen i pensionsrätten för regelmässiga sjuk- och familjepensionsfall skall gälla, erfordras att särskilt beslut härom meddelas. Sådant beslut, som skall vara grundat på läkarintyg angående hälsotillståndet i samband med anställandet, skall omprövas i enlighet med särskilda bestämmelser, vilka förutsättes skola meddelas i samband med detaljutformningen av pensionsregleringen.

Pensionsunderlag*(Statens pensionslöneförordning och 9 § reglementet)*

I fråga om avvägningen av pensionernas storlek med hänsyn till vederbörandes löneställning innebär de nya pensioneringsgrunderna stora förändringar i både formellt och reellt hänseende.

Enligt *nuvarande bestämmelser* gäller i fixa belopp angivna pensionsunderlag för de olika lönegraderna m. m. Dessa pensionsunderlag motsvarar, oavsett vederbörandes stationeringsort, i princip två tredjedelar av den för ortsgrupp 2 gällande grundlönen enligt 1947 års löneplan, med vissa modifikation på grund av de i underlagen inarbetade s. k. utjämningsstilläggen, vilka sammanhänger med det nuvarande systemet för folkpensionssamordningen. Underlagen utgör ett slags grundbelopp av pension, till vilka kan läggas s. k. rörligt tillägg. För nu utgående statliga pensioner beräknas det rörliga tillägget efter 80 procent av tilläggsunderlaget, vilket i allmänhet sammanfaller med pensionsunderlaget men för högre pensioner begränsas genom en maximering till 1 100 kronor för månad.

Den nuvarande pensionsunderlagskonstruktionen har vidare betydelse för bestämningen av livräntornas storlek. Då livräntorna inte är förenade med rörligt tillägg, har de livränteförmåner, vartill rätt uppkommit under de senare åren — fr. o. m. år 1951, då det rörliga tillägget höjdes från den sedan år 1947 gällande nivån — undan för undan minskat i relation till samtidigt nybeviljade pensioner.

Vad beträffar pensionsförmånernas beroende av löneförändringar mot slutet av anställningstiden gäller f. n., att vid bestämmande av ålders- och förtidspension samt tjänstelivränta pensionsunderlaget inte får överstiga en tredjedel av sammanlagda beloppet av de högsta underlag, som må ha varit

gällande för vederbörande på grund av lönegradsplaceringen under i allmänhet de tre sista åren före avgången.

Enligt *reglementsförslagets bestämmelser* om pensionsförmånernas beroende av löneförhållandena gäller i stort sett följande.

Underlag för beräkningen är såvitt angår tjänsteman den för honom gällande *pensionslönen*, som i allmänhet är lika med den faktiska lönen på stationeringsorten, dock lägst lönen för ortsgrupp 3, i slutlöneklassen inom den lönegrad, som är tillämplig för honom i innehavd tjänst (vikariatslöneförordnande). På grund av att beräkningen av nybeviljad pensions belopp i princip sker på grundval av den faktiska lönen och inte något grundlönebelopp, har en fix pensionsprocent kunnat fastställas.

Liksom enligt nuvarande regler är det enligt de nya grunderna löneställningen vid avgången, som skall beaktas vid beräkningen av förmånerna. Enligt det nya reglementets terminologi utgöres pensionsunderlaget av den vid avgången gällande pensionslönen, dock högst vad som motsvarar ett på visst sätt beräknat medeltal av pensionslönerna mot slutet av anställningstiden. Medeltalsberäkningen, som vid bestämmande av pension ifrågakommer endast där pensionslönen ändrats till följd av lönegradsförändring eller motsvarande, gäller i allmänhet en sammanhängande period av fem år närmast före avgången. Härvid skall, då fråga är om bestämning av pension, alla i medeltalsberäkningen ingående pensionslöner beaktas med de belopp, som för ifrågavarande lönegrader (motsvarande) gäller vid avgången.

Har pensionslön inte varit gällande minst tre månader under visst år, som faller inom en sammanhängande period av fem år närmast före avgången, skall — där pensionslön varit gällande minst tre månader under något år, som ligger före nyssnämnda femårsperiod — förstnämnda år, »noll-året», vid medeltalsberäkningen bytas ut mot det senaste året med tillräckligt varaktig pensionslön före femårsperioden. Pensionslön för tid före femårsperioden omräknas inte till den vid avgången gällande nivån. Den nu angivna möjligheten till tillgodoräkning av tidigare års pensionslön innebär, att förekomsten av »noll-år» inom den reguljära medeltalsberäkningsperioden inte såsom enligt nuvarande bestämmelser behöver leda till någon mera avsevärd reduktion av pensionsunderlaget.

Enligt reglementsförslaget ifrågakommer, i motsats till vad som nu är fallet, medeltalsberäkning för alla former av pensionsförmåner. Vid beräkning av sjukpension och familjepension skall emellertid medeltalsberäkning inte ske i andra fall än där pensionsfallet inträffat inom femårsperioden närmast före pensioneringsperiodens övre gräns eller där — på sätt i det följande anges i fråga om övergångsanordningarna — olika pensionslöner gällt för en och samma lönegrad inom femårsperioden närmast före pensionsfallet.

Genomförandet av principen om att den faktiska lönen skall vara pensionsgrundande har med hänsyn till ortsgrupperingen av lönerna ansetts kräva en särskild anordning, genom vilken av pensionssystemets konstruktion betingade tendenser till flyttningar till högre ortsgrupper motverkas och

flyttningar till lägre ortsgrupper inte alltför mycket försvåras. Anordningen innebär i princip, att en pensionslöneförändring på grund av flyttning till annan ortsgrupp påverkar pensionsunderlaget med en femtondel för varje år efter omstationeringen och alltså inte slår igenom helt förrän femton år efter denna.

För kollektivavtalsanställda bibehålles för pensionsberäkningen en anknytning till vissa för tjänstemän gällande underlag. För tillämpningen av den i det föregående beskrivna pensionslönekonstruktionen avses den kollektivavtalsanställda personalen bli inplacerad i sju särskilda pensionslöneklasser. Inplaceringen skall göras av statens avtalsnämnd och det har vid förhandlingarna förutsatts, att beslut om grunderna för inplaceringen skall fattas först efter överläggningar med vederbörande huvudorganisation.

Vid bestämmande av livränteförmåner skall beräkningsunderlaget i princip utgöras av medeltalet av de faktiska pensionslönerna för femårsperioden närmast före avgången. De nya grunderna innebär att livränteförmånerna avsevärt förbättras.

De förut berörda reglerna angående medeltalsberäkningen av pensionslönerna under femårsperioden närmast före avgången skall äga tillämpning även i fråga om den nivåförändring, som inträder vid övergången på de nya bestämmelserna. Det har i denna fråga förutsatts, att en särskild övergångsbestämmelse skall meddelas av följande innebörd.

Vid tillämpningen av 9 § 2 mom. reglementet skall före den 1 april 1958 anses ha för tid, under vilken anställningshavare varit underkastad tjänstepensionsreglemente, gällt pensionslön motsvarande 100/65 av vid varje tid gällande tjänstepension (begynnelsepension) för månad inberäknat rörligt tillägg enligt då gällande grunder. Där pensionslön för tid före nämnda tidpunkt jämlikt nämnda moment skulle vid bestämmande av pension beaktas med sådant belopp, som vid avgången gäller för respektive lönegrad eller pensionslöneklass, skall dock det rörliga tillägget i stället beräknas enligt de grunder, som vid avgången gäller i fråga om rörligt tillägg på pensioner, vilka beviljats före ikraftträdandet.

För sådan tid före den 1 april 1958, under vilken anställningshavare icke varit underkastad tjänstepensionsreglemente men innehaft anställning, vid vilken pension kunnat beviljas enligt kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 490) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst eller enligt därmed jämförliga bestämmelser, skall motsvarande gälla, dock med iakttagande att i stället för pension enligt berörda bestämmelser skall beaktas enligt samtidigt gällande tjänstepensionsreglemente för arbetare tillämplig hel pension för icke-yrkesarbetare.

För tiden fr. o. m. den 1 april 1958 intill reglementets ikraftträdande skall tillämpas den pensionslön, som skolat gälla, om reglementet under denna tid ägt tillämpning.

Tjänstårsberäkning

(10 § reglementet)

Enligt nu gällande grunder har anställningshavare i princip rätt att som tjänstår tillgodoräkna tid, då han har varit underkastad statligt pensionsreglemente. Annan tid, då han har haft statstjänst eller motsvarande anställ-

ning, tillgodoräknas i regel till högst två tredjedelar. I fråga om statsanställd arbetare är sådan 2/3-tillgodoräkning författningsreglerad. Beträffande tjänsteman provas däremot i regel frågan om tillgodoräkning av Kungl. Maj:t på framställning i varje särskilt fall. Härvid brukar bl. a. inte medges tillgodoräkning för livränta.

Förslaget innebär i princip en utvidgning av rätten att tillgodoräkna statlig anställningstid, då pensionsrätt inte förelegat, till att generellt avse, för tid före reglementets ikraftträdande två tredjedelar av tiden och för tid därefter hela tiden med undantag av högst 21 månader. På grund av att författningsenlig tillgodoräkningsrätt kommer att föreligga, blir tjänstårsberäkningsfrågorna i allmänhet delegerade till pensionsmyndigheterna.

Tid, varunder gällt avkortad tjänstgöring, tillgodoräknas — där anställningen avsett minst halvtidstjänstgöring — med en reduktion som svarar mot avkortningen. En särskild regel har införts i syfte att ett skäligt förhållande mellan deltids- och heltidsanställdas pensionsförmåner skall uppkomma även vid längre anställningstider än 30 år.

Förutsättningar för egenpensionsförmåner. Förmånernas storlek

(11 och 12 §§ reglementet)

De nuvarande pensionsformerna invalidpension och sjukpension sammanslås till en, som benämnes sjukpension. Bestämmelserna om förtidspension utsträcker till att gälla även arbetare.

Enligt reglementsförslaget tillämpas för förordnandetjänstemän samma pensionsformer som för andra anställningshavare. Härvid har dock förutsatts att i fråga om tjänsteman, som omedelbart före reglementets ikraftträdande innehar ordinarie, medelst förordnande för viss tid tillsatt tjänst, skall gälla särskilda övergångsbestämmelser, vilka bl. a. innebär, att rätt till pension skall föreligga i varje situation, då så skulle ha varit fallet enligt hittillsvarande förordnandepensionsbestämmelser. Frågan huruvida i det nya pensionssystemet skall ingå en pensionsform av den typ, som nu förekommer för sådana förordnandetjänstemän, som har bl. a. viss rätt till genast börjande pension vid frivillig förtidsavgång ur statens tjänst, har emellertid i avvaktan på vissa undersökningar lämnats öppen.

I fråga om förtidspension sättes kravet på antal uppnådda tjänstår till 20, vilket för flertalet fall innebär en sänkning med 10 år. Såsom alternativt villkor skall gälla, att vederbörande under minst 20 år varit underkastad statliga pensionsbestämmelser. För ordinarie, visstidsförordnad tjänsteman kan förtidspension dessutom ifrågakomma i fall, där förordnandet utlöper och — av annan anledning än att tjänstemannen därom uttryckt önskan — inte förnyas.

Förtidspension kan enligt gällande bestämmelser inte beviljas som uppskjuten förmån utan endast som genast vid avgången börjande förmån. Enligt förslaget skall pensionen kunna utgå antingen från pensioneringsperiodens resp. pensionsålderns inträde eller från tidigare tidpunkt. Det har för-

utsatts, att pensionen skall kunna medges utgå från dagen efter avgången ur tjänst i sådana fall, där motsvarande förmån kunnat beviljas enligt hittillsvarande pensionsbestämmelser. I reellt sett därmed likartade fall skall detta även gälla för ordinarie, visstidsförordnad tjänsteman, då hans förordnande utlöper och av annan anledning än att tjänstemannen därom uttryckt önskan inte förnyas.

Reglementet avses inte innebära någon ändring däri, att särskilda ekonomiska förmåner kan av Kungl. Maj:t och riksdagen i vissa fall tillerkännas anställningshavare, som efter långvarig anställning i statens tjänst blir övertalig på grund av omorganisation eller annat därmed jämförligt förhållande.

Egenpensionsförmåns belopp skall bero av dels pensionsunderlaget och dels förhållandet mellan det tillgodoräknade och det för hel pensionsförmån erforderliga antalet tjänstår. Hel pension — som enligt nu gällande bestämmelser är lika med pensionsunderlaget jämte förekommande rörligt tillägg — utgöres enligt förslaget för tid före 67 års ålder av 65 procent av pensionsunderlaget. Vid 67 års ålder ökas hel egenpension med en särskild åldersförhöjning av 75 kronor för månad.

Det för hel pensionsförmån erforderliga antalet tjänstår skall i regel vara detsamma som nu. Vid förhandlingarna har dock förutsatts att för hel pensionsförmån skall erfordras minst hälften av reguljärt erforderliga 30 tjänstår.

Pensionsförmån till den, som inte har fullt antal tjänstår, skall genomgående vara avkortad i proportion till tjänstårsbristen. Nu gällande reducering vid fastställande av livränta grundad på mindre än 30 tjänstår (»1/10 %-regeln») slopas.

F. n. beräknas invalidpension som hel ålderspension — oavsett hur starkt avkortad ålderspensionen skulle ha blivit, om vederbörande hade kunnat kvarstå i tjänst och bli berättigad till sådan pension — och sjukpension som högst tre fjärdedelar av hel ålderspension för den, som inte redan uppnått flera tjänstår än som svarar häremot. Förslaget innebär att sjukpensionen — varmed även avses invalidpension i nuvarande mening — i regel skall ha samma belopp som den ålderspension, som skulle ha uppnåtts vid kvarstående till pensioneringsperiodens övre gräns eller pensionsåldern.

Förtidspension minskas enligt gällande bestämmelser för varje kvartal, som vid avgången återstår till pensionsåldern, med viss del av det enligt ålderspensionsgrunderna beräknade beloppet. Denna minskning upphör vid pensionsålderns inträde. Enligt förslaget är motsvarande beloppsminskning något mindre, men den är å andra sidan bestående. Dylik minskning skall icke ifrågakomma för visstidsförordnad tjänsteman, som uppbär förtidspension på grund av att förordnandet utlöpt och av annan anledning än att tjänstemannen därom uttryckt önskan inte förnyas.

Om en anställningshavare enligt nuvarande pensionsbestämmelser avgått med rätt till s. k. uppskjuten pension eller uppskjuten livränta och efter avgången blivit varaktigt arbetsoförmögen och på grund därav erhållit folkpension, äger han, om han så önskar, byta ut den uppskjutna förmånen mot en reducerad, genast börjande pension eller förtidslivränta. Enligt förslaget

skall förtidspension, bestämd att utgå från viss framtida tidpunkt, och egenlivränta i motsvarande fall förändras till genast börjande förmåner utan att beloppen reduceras.

Förutsättningar för familjepensionsförmåner. Förmånernas storlek

(13 och 14 §§ reglementet)

Familjepensionsrätten utsträcker sig till sådana grupper, som nu inte har denna förmån. Detta blir av betydelse för efterlevande efter arbetare, som pensioneras enligt de s. k. summariska pensionsbestämmelserna (1947: 490), och för kvinnlig arbetares efterlevande make.

Gällande villkor i fråga om anställningshavares ålder vid ingående av äktenskap har i förslaget slopats för det fall, att maken genom äktenskapet förlorat rätt till familjepension, som utgått på grund av statliga pensionsbestämmelser, eller maken tidigare varit gift med anställningshavaren, innan denne överskridit åldersgränsen.

Domstolsförordnande angående pensionsrätt för fränskild make skall enligt förslaget kunna göras även vid senare tillfälle än då skillnadsdomen ges. Vidare skall två förordnanden kunna gälla samtidigt, om förmånsberättigad efterlevande make inte finnes.

Adoptivbarn kan nu få familjepension efter såväl naturliga föräldrar som adoptivföräldrar. Förslaget innebär, att familjepensionsrätt efter naturliga föräldrar inte tillkommer barn, som vid anställningshavarens frånfälle var adopterat av annan, med mindre denne var anställningshavarens make. Ändringen står i samklang med att adoptivbarns rättsliga ställning förändras enligt det förslag om ärvdabalk m. m., som framlagts i proposition till årets riksdag.

Familjepensionsförmånens belopp skall, till skillnad mot vad som nu gäller, enligt förslaget beräknas direkt på grundval av egenpensionsförmånens belopp. Normalbeloppet — som utgår till ensam förmånsberättigad — utgör sålunda, om anställningshavaren vid frånfället var underkastad reglementet, hälften av sjukpensions belopp. Efter den, som vid frånfället uppbar egenpensionsförmån eller efter avgång från i reglementet avsedd anställning ägde rätt att framdeles få egenpensionsförmån, skall familjepensionsförmånen utgöra hälften av motsvarande egenpensionsförmån. Den särskilda åldersförhöjningen av egenpensionsförmån skall dock inte beaktas vid beräkning av familjepensionsförmån. Såsom förut nämnts skall å andra sidan inte i bruttonivån för änka eller fränskild hustru inräknas hälften av folkpensionens änkebelopp (för tid efter 67 års ålder hälften av ett belopp motsvarande folkpensionens äktamakebelopp).

Under tid, då mer än en förmånsberättigad finnes, höjes normalbeloppet. Om de berättigades antal är 2, 3, 4, 5 o. s. v. beräknas familjepensionen efter följande antal procent av normalbeloppet, nämligen 140, 160, 180, 200 o. s. v. Motsvarande procenttal är enligt nu gällande bestämmelser 150, 170, 190, 210 o. s. v.

Vid förhandlingarna har förutsatts, att vissa nu övergångsvis gällande särskilda familjepensionsbestämmelser för tidigare delägare i av staten övertagna familjepensionskassor m. fl. alltjämt skall gälla. I den mån för en anställningshavare enligt de omedelbart före det nya reglementets ikraftträdande gällande statliga pensionsbestämmelserna förelåg rätt till familjepensionsförmåner för änka, även om anställningshavaren vid äktenskapets ingående fyllt 60 år, eller för barn längre än till 19 års ålder eller rätt till hel familjepension, oavsett antalet tjänstår, förutsättes sålunda motsvarande skola gälla vid det nya reglementets tillämpning beträffande anställningshavaren.

Förändring av beviljad egenpensions och familjepensions belopp (15 § reglementet)

Enligt 15 § reglementsförslaget skall bruttobeloppet av beviljad egenpension eller familjepension förändras i den mån Kungl. Maj:t och riksdagen härom beslutar. Denna bestämmelse avser den anpassning av utgående pensioner, som hittills åstadkommits genom det rörliga tillägget. Det har förutsatts, att förändringen av enligt reglementet beviljade pensioner skall fastställas genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen efter det att de statsanställdas huvudorganisationer beretts tillfälle till överläggningar i ämnet.

Utbetalning av pensionsförmåner, m. m.

(16 § reglementet)

Såsom i det föregående nämnts har 1951 års pensionsutredning vid sitt förordande av bruttosystemet för samordning av statlig tjänstepensionering och folkpensionering m. m. uttalat sig för att gemensam utbetalning av de samordnade förmånerna skall ske. Detta har också i princip förutsatts vid förhandlingarna i pensionsfrågan. I enlighet härmed torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de administrativa föreskrifter, som befinner sig erforderliga i syfte att genomföra gemensam utbetalning av folkpension m. m. och förmåner enligt reglementet, så snart de tekniska förutsättningarna föreligger.

Särskilda bestämmelser

(17 och 18 §§ reglementet)

Såsom förut framhållits erfordras för vissa personalkategorier m. m. särskilda bestämmelser i skilda avseenden. Dessa bestämmelser har, i huvudsak efter förebild av den anordning, som redan vidtagits i SPA-reglementet, införts i 17 och 18 §§ reglementsförslaget. Bestämmelserna överensstämmer till sitt sakinhåll nära med vad som nu gäller. En närmare redogörelse för bestämmelsernas innehåll torde därför inte vara påkallad i detta sammanhang.

Ändringsskyldighet*(19 § reglementet)*

Anställningshavare, som omfattas av det nya reglementet, skall vara skyldig att underkasta sig ändrade bestämmelser i de hänseenden, om vilka i reglementet förmåles.

Ikraftträdande m. m.

I överenskommelsen har förutsatts att det nya pensionssystemet skall träda i kraft den 1 juli 1959. Systemet skall emellertid, enligt följande allmänna riktlinjer, tillämpas jämväl beträffande pensionsfall, som inträffar fr. o. m. den 1 april 1958.

1. Omreglering av pension skall ske i fråga om

a) den, som under tiden fr. o. m. den 1 april 1958 intill det nya reglementets ikraftträdande med rätt till egenpension avgår från anställning inom område, som omfattas av det nya reglementet,

b) den, som under nämnda tidsperiod blir berättigad till familjepension efter sådan anställningshavare inom nyssnämnda område, som under tidsperioden innehaft anställning, samt

c) den, som blir berättigad till familjepension efter under a) avsedd egenpensionär.

2. Omreglering i angivna fall skall, med verkan fr. o. m. den 1 juli 1959 eller i förekommande fall den senare dag då pensionen börjar utgå, ske av vederbörandes pensionsbelopp såsom om pensionssystemet trätt i tillämpning den 1 april 1958.

Pensioner enligt äldre bestämmelser

Till pensionstagare enligt hittills gällande pensionsbestämmelser har förutsatts skola utan reduktion utgå sådant standardtillägg, som kan komma att läggas till folkpension den 1 juli 1958. För dylik pensionstagare må enligt överenskommelsen därefter — via för pensionstagaren förekommande folkpensionshöjningar — den totala förmånen av statlig pension och folkpension stiga till nivå, som på Ortsgrupp 3 kommer att gälla för dem, som avgått med pension närmast efter övergången till det nya reglementet. Schablonmässig tillämpning förutsättes.

Kompensation för höjning av folkpensionsavgifterna

Enligt överenskommelsen skall kompensation för erlagda folkpensionsavgifter, räknat fr. o. m. den 1 januari 1957, utgå till reglementet underkastad tjänsteman med belopp, som erhålles ur uttrycket $\frac{p-1,8}{p} \cdot A$. A, där p är procenttalet för uträkning av folkpensionsavgiften och A den folkpensionsavgift, som påförts tjänstemannen.

Om den tid, för vilken kompensation skall beräknas, understiger ett år, skall kompensationen reduceras med 1/12 för varje ej full kvalifikationsmånad.

Beräkning och utbetalning av kompensationen förutsättes ske på grundval av skattsedel, utvisande slutlig skatt. Kompensation utgår ej till tjänsteman, vars anställning upphört före tidpunkten för kompensationens utbetalande.

För tid före ikraftträdandet av reglementet utgår här avsedd kompensation till enligt hittillsvarande grunder pensionsberättigad tjänsteman. För tid efter ikraftträdandet av reglementet utgår kompensation till tjänsteman underkastad reglementet.

Departementschefen

I enlighet med vad som förutsattes vid de förhandlingar, som föregick den av 1957 års riksdag godkända överenskommelsen om statstjänstemännens löner under åren 1957 och 1958 m. m., har inom civildepartementet upptagits förhandlingar med de statsanställdas huvudorganisationer om det statliga pensionssystemet. Vid dessa förhandlingar har — under förbehåll för Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande — den 26 mars 1958 träffats överenskommelse angående de statsanställdas pensionsförmåner m. m. Överenskommelsen gäller pensionssystemet i dess helhet. I anslutning härtill får erinras att de pensionsförhandlingar, som år 1946 fördes med huvudorganisationerna, endast gällde ett strängt begränsat avsnitt av pensioneringsgrunderna, nämligen avvägningen av pensionsunderlagens storlek med hänsyn till dels den lönerreglering, som skulle genomföras år 1947, och dels folkpensionsförmånerna enligt 1946 års lagstiftning samt härav betingade anordningar.

Såsom jag i det föregående framhållit hänför sig de allmänna principer, på vilka det nuvarande statliga pensionssystemet bygger, i väsentlig utsträckning till äldre pensionssystem. Naturligt nog har därför efter hand en hel rad reformfrågor aktualiserats. På grund av folkpensioneringens utbyggande har vidare det nuvarande systemet blivit i behov av en särskild omprövning i fråga om den år 1947 genomförda metoden för samordning mellan den statliga personalpensioneringen och folkpensioneringen. Härtill kommer de nya samordningsproblem, som uppstått därigenom, att planerna på en allmän tilläggs pensionering i en eller annan form blivit alltmera aktuella under de senare åren. De nu avslutade förhandlingarna har därför, såsom framgår av vad jag nyss anfört, ej endast berört vissa speciella önskemål om revidering av det statliga pensionssystemet utan omfattat systemet i dess helhet. Givetvis har det ej varit möjligt att upptaga förhandlingar om detta omfattande och mycket komplicerade frågekomplex utan ett ingående förberedelsearbete. Detta arbete har åvilat 1951 års pensionsutredning och resultatet av utredningens överväganden har direkt tillgodogjorts förhandlingarna genom att pensionsutredningens arbetsutskott biträtt den statliga förhandlingsdelegationen.

Förhandlingsuppgåelsen om en revision av det statliga pensionssystemet har träffats innan ställning tagits till frågan om en allmän tilläggs pensionering. Att så ansetts kunna ske beror därpå, att man vid de nu avslutade för-

handlingarna kunnat komma fram till en tillfredsställande lösning av frågan om samordningen mellan den statliga personalpensioneringen, å ena sidan, samt folkpensioneringen och annan allmän pensionering, å andra sidan. Samordning skall sålunda enligt överenskommelsen ske med tillämpning av den av 1951 års pensionsutredning anvisade s. k. bruttometoden, om vilken tidigare enighet uppnåtts inom såväl 1951 års pensionsutredning som allmänna pensionsberedningen.

Det är med stor tillfredsställelse jag konstaterar, att denna komplicerade samordningsfråga vid förhandlingarna kunnat lösas på ett för de berörda parterna godtagbart sätt. Genom den valda samordningsmetoden garanteras sålunda pensionstagarna i alla lägen förmåner enligt det förmånssystem och de bruttonivåer, varom överenskommelse nu träffats med organisationerna. Skulle åter i något fall en allmän pensionering ge bättre förmåner än den statliga personalpensioneringen, erhåller vederbörande de högre förmånerna. Genom det överenskomna samordningssystemet har vidare vid ett genomförande av allmän tilläggs pensionering frågan om den s. k. successivsamordning, som uppkommer vid flyttning från en arbetsgivare till en annan, väsentligen lösts.

Vad beträffar huvuddragen av det nya pensionssystemet vill jag i korthet framhålla följande.

Systemet omfattar i princip alla statsanställda med minst halvtidstjänstgöring, oavsett deras anställningsform. För personer, som inte har ordinarie eller extra ordinarie tjänst, inträder pensionsrätten efter viss kvalifikations-tid. Partiellt arbetsföras ställning i pensionshänseende förbättras. Förutom statsanställda medtages i pensionsregleringen även folk- och småskollärare och lärare vid högre kommunala skolor m. fl. samt präster. Såsom redan framhållits regleras samordningen med folkpension och annan allmän pension m. m. enligt den s. k. bruttometoden. — Pensionsförmånerna bestäms i princip på grundval av vederbörandes faktiska lön vid avgången. Härvidlag gäller dock vissa modifikationer. Man räknar sålunda med slutlöneklassens belopp på vederbörlig ortsgrupp, dock lägst med 3-ortslön. Vidare sker viss medeltalsberäkning med hänsyn till lönegrads- eller pensionslöneklassändringar under i regel femårsperioden närmast före avgången samt med hänsyn till flyttningar mellan olika ortsgrupper under en femtonårsperiod närmast före avgången. — Egenpensionsnivån är 65 procent för tid före 67 års ålder. För tid därefter tillkommer viss åldersförhöjning. Övergången till den nya nivån sker stegvis under en period av fyra år och tre månader, räknad från den 1 april 1958. Sjukpensionsbeloppen förbättras i regel i fall, där 30 tjänstår ännu ej uppnåtts vid avgången. Rätten till sjukpension skall, i motsats till vad som nu gäller, kunna omprövas om pensionstagaren tillfrisknar. — Familjepensionsnivån skall i princip utgöra 50 procent av egenpensionsnivån, vilket innebär en väsentlig höjning. En viss kvotdel av folkpensionen för änka eller frånskild hustru lämnas utanför samordningen. Den nuvarande 60-årsgränsen i fråga om förutsättningen beträffande anställningshavares ålder för att äktenskap skall grunda pensionsrätt för make uppmjukas. — I fråga om tjänstårsberäkningen skall för

framtiden i princip all tid för heltidstjänstgöring (bortsett från en tid av 21 månader) tillgodoräknas i sin helhet och någon tjänstårsreduktion på grund av regel om 2/3-beräkning således inte gälla. I fråga om de formella förutsättningarna för att rätt till förtidspension skall kunna medges sker viss uppmykning.

I fråga om den författningsmässiga regleringen av pensionssystemet avses huvudgrunderna för pensioneringen skola meddelas i ett enda reglemente, »statens allmänna tjänstepensionsreglemente». I »statens pensionslöneförordning» meddelas bestämmelser om den till grund för pensioneringen liggande pensionslönen. Genom den koncentration av pensionsbestämmelserna, som detta innebär, vinnes enligt min mening, förutom författningsteknisk förenkling, garanti för att pensioneringsvillkoren för skilda grupper av statsanställda m. fl. mera än nu kommer att präglas av enhetlighet.

Det bör framhållas, att den nu träffade överenskommelsen ej innefattar en reglering av pensionsförmånerna enligt SPA-reglementet. De frågor, som sammanhänger med SPA-pensioneringen, kommer att upptagas i ett senare sammanhang.

Vad angår pensioner, som beviljats enligt äldre bestämmelser, innebär överenskommelsen dels att pensioner till dem som avgår under tiden från den 1 april 1958 intill reglementets ikraftträdande den 1 juli 1959 skall, med verkan från sistnämnda tidpunkt, bestämmas som om det nya pensionssystemet trätt i tillämpning redan den 1 april 1958, dels att pensioner enligt äldre bestämmelser skall genom kommande folkpensionshöjningar kunna bringas upp till den nivå, som på ortsgrupp 3 kommer att gälla för dem, som avgått med pension närmast efter övergången till det nya reglementet.

Då förenämnda överenskommelse om statstjänstemännens löner för åren 1957 och 1958 träffades, var parterna ense om att förhandlingar om kompensation för höjda folkpensionsavgifter skulle upptagas i samband med pensionsförhandlingarna. Den kompensation, varom överenskommelse härvid kunde komma att träffas, skulle kunna utgå fr. o. m. den 1 januari 1957. Enligt den nu träffade överenskommelsen skall kompensation för höjda folkpensionsavgifter utgå fr. o. m. sistnämnda dag. För tid före ikraftträdandet av det nya reglementet skall härvid kompensation utgå till enligt hittillsvarande grunder pensionsberättigad tjänsteman. För tid efter ikraftträdandet skall kompensation utgå till tjänsteman, som är underkastad reglementet. Kompensationen skall gälla så stor del av folkpensionsavgiften, som belöper på avgiftsprocenten till den del denna överskjuter 1,8. Jag vill betona att överenskommelsen i denna del nära sammanhänger med vad som förutsatts skola gälla i fråga om pensionsförmånerna och om samordningen mellan den statliga personalpensioneringen och allmän pensionering.

Den träffade överenskommelsen bör enligt min mening godtagas och underställas riksdagens prövning. I detta sammanhang bör även riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t inhämtas att utfärda statens allmänna tjänstepensionsreglemente i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som framgår av bilagan A till statsrådsprotokollet, samt att utfärda av överens-

kommelsen betingade tilläggs- och övergångsbestämmelser. Förslag till statens pensionslöneförordning torde senare få slutligt underställas riksdagen.

Frågan om riksdagens medverkan vid ändringar i pensionsreglementena har senast underställts 1956 års riksdag. Kungl. Maj:t erhöll i samband härmed riksdagens bemyndigande att — i den mån så icke kunde ske enligt redan tidigare lämnat bemyndigande — vidtaga förtydliganden eller eljest redaktionella jämkningar i befintliga pensionsreglementen och i förordningen om ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila statstjänstemän, m. m. och även i övrigt ändra dessa författningar under de förutsättningar och i den omfattning, som redan gällde beträffande avlöningsreglementena. Ändringar i pensionsförfattningarna av sådant sakinnehåll, att de ej omfattades av nu nämnda bemyndigande, skulle vidare enligt de av 1956 års riksdag godkända grunderna icke till sin ordalydelse bindas med riksdagen utan få vidtagas i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagen godkända förslag.

Det förut avsedda bemyndigandet i fråga om det nya pensionsreglementet synes böra innefatta motsvarande möjligheter.

Det nya pensionssystemet är avsett att träda i kraft den 1 juli 1959. De ändringar i pensionsförmånerna för de statsanställda, som direkt följer av den träffade överenskommelsen, berör därför inte budgetåret 1958/59. De kostnadsmissiga verkningar, det föreslagna pensionssystemet medför, hänför sig till pensionsfall, som inträffar efter den 1 april 1958. Den totala kostnadsökningen för statsverket på grund av det nya pensionsreglementet blir därigenom, sedd i relation till de nuvarande totala pensionskostnaderna, endast av mindre omfattning under de närmaste budgetåren. För budgetåret 1959/60, d. v. s. det första budgetår, under vilket det nya pensionsreglementet avses skola tillämpas, torde kostnadsökningen kunna beräknas till ca 4 miljoner kronor, varav uppskattningsvis drygt en tredjedel hänför sig till de affärsdrivande verken. Det bör i detta sammanhang framhållas, att den angivna kostnadsökningen för budgetåret 1959/60 — avseende två årskullar pensionärer — icke korresponderar mot de förbättrade förmåner, som genom pensionsuppgörelsen tillkommer statens tjänstepensionärer. Kostnaderna kommer sålunda att successivt stiga. Som exempel härpå kan nämnas att redan under budgetåret 1960/61 den totala kostnadsökningen kommer att överstiga 8 miljoner kronor.

Vad angår kompensationen för ökade folkpensionsavgifter till statstjänstemännen beräknas kostnaderna till ca 20 miljoner kronor för år räknat i fråga om avgifter, som avser åren 1957 och 1958. Genom att utbetalningen av kompensationsbeloppen skall ske på grundval av skattsedlar, utvisande slutlig skatt, kommer att på budgetåret 1958/59 falla kompensation för avgifter, som avser år 1957. Av kostnaderna härför, ca 20 miljoner kronor, hänför sig ca 8 miljoner kronor till de affärsdrivande verken och ca 12 miljoner kronor till statsförvaltningen i övrigt och statsunderstödd verksamhet. Vid bifall till i prop. 1958: 55 framlagt förslag om höjning av procenttalet för

uträkning av folkpensionsavgiften från 2,5 till 4 kommer kostnaderna för ifrågavarande kompensation att stiga. För budgetåret 1960/61 kan således kostnaderna uppskattas till ca 60 miljoner kronor. Frågan om den anslagsmässiga regleringen för budgetåret 1958/59 av de ökade kostnaderna för kompensationen för höjda folkpensionsavgifter torde få anmälas för riksdagen i annat sammanhang.

Slutligen vill jag framhålla, att ett genomförande av den överenskomna pensionsregleringen torde medföra behov av ökade resurser i fråga om personal m. m. för pensionsmyndigheterna. Arbetet med förberedelse av pensionsregleringen — bl. a. till den del denna innefattar omräkningen av pensioner beviljade under tiden 1 april 1958—30 juni 1959 — torde böra påbörjas utan dröjsmål, och frågan om ökade förvaltningskostnader berör därför budgetåret 1958/59. Bemyndigande torde böra utverkas för Kungl. Maj:t att medgiva av nu angivna kostnadsökningar betingade överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter för nämnda budgetår.

Hemställan

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

A. godkänna de framlagda grunderna för pensionsreglering för statsanställda m. m., samt

B. bemyndiga Kungl. Maj:t

1) att utfärda *statens allmänna tjänstepensionsreglemente* i huvudsaklig överensstämmelse med det såsom bilaga A vid statsrådsprotokollet i ärendet fogade författningsförslaget,

2) att under de förutsättningar och i den omfattning, som i det föregående förordats, vidtaga ändringar i nämnda reglemente,

3) att med iakttagande av de huvudgrunder, som i det föregående förordats, utfärda erforderliga övergångs- och tilläggsbestämmelser till reglementet,

4) att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats utfärda erforderliga bestämmelser angående särskild omreglering av pensioner till sådana personer, som under tiden den 1 april 1958—den 30 juni 1959 avgått med rätt till pension, samt av motsvarande familjepensioner,

5) att i överensstämmelse med vad i det föregående förordats meddela bestämmelser angående särskilda grunder för samordning av folkpension och pensioner, beviljade enligt tidigare bestämmelser, samt

6) att med iakttagande av vad i det föregående förordats medgiva överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter för budgetåret 1958/59 med hänsyn till ökade för-

valtningskostnader i samband med ett genomförande av pensionsregleringen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bjarne Forss

Förslag

till

Statens allmänna tjänstepensionsreglemente**1 AVD. INLEDANDE BESTÄMMELSER****1 §.***Reglementets tillämpningsområde*

1 mom. I detta reglemente stadgas angående egenpensions- och familjepensionsrätt på grund av anställningen (*tjänstepensionsrätt*) samt avgångsskyldighet i samband med pensionering för

- a) innehavare av statlig lönegradsplacerad tjänst, å vilken statens allmänna avlöningsreglemente äger tillämpning,
- b) arbetare i annan statens tjänst än vid riksdagens verk samt
- c) innehavare av sådan statlig eller icke-statlig anställning, som anges i 3 avd. reglementet.

Vad i första stycket sägs om icke-statlig anställning avser fall, i vilka de kostnader, som följa av reglementets tillämpning, enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen skola efter viss plan fördelas mellan staten och en eller flera icke-statliga huvudmän eller mellan sådana huvudmän inbördes, i den mån de ej skola helt åvila staten eller viss icke-statlig huvudman.

2 mom. I den utsträckning och enligt de grunder Kungl. Maj:t föreskriver skall vad i reglementet stadgas om tjänstepensionsrätt och avgångsskyldighet helt eller delvis gälla i fråga om innehavare av annan anställning hos staten än som avses i 1 mom.

2 §.*Vissa beteckningar m. m.*

1 mom. I reglementet meddelas dels *huvudbestämmelser*, dels *särskilda bestämmelser* för vissa personalgrupper och förvaltningsområden. Huvudbestämmelserna skola gälla i den mån icke annat följer av de särskilda bestämmelserna.

2 mom. Med *statliga pensionsbestämmelser* avses i reglementet sådana egenpensions- och familjepensionsbestämmelser för statsanställda m. fl., som antingen antagits av Kungl. Maj:t och riksdagen eller, vad angår riksdagens verk, av riksdagen eller ock utfärdats med stöd av riksdagens bemyndigande. Med *statliga pensionsbestämmelser* avses likväl icke bestämmelser om reservpension eller däremot svarande engångsbelopp.

Med *statlig pensionsrätt* förstås i reglementet pensionsrätt enligt i föregående stycke avsedda bestämmelser.

3 mom. Närmare bestämmelser angående reglementets tillämpning utfärdas av Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bemyndigande av vederbörande myndighet.

2 AVD. HUVUDBESTÄMMELSER

1 kap. Förutsättningar för reglementets tillämpning

3 §.

1 mom. Såsom förutsättning för att anställningshavare skall vara *underkastad reglementet* gäller, i den mån ej annat följer av 3 eller 4 mom. här nedan, *att* han fyllt 20 år, *att* han innehar anställning, som avser minst halvtidstjänstgöring, *att* han, där han ej är ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman, uppfyller villkoret i 2 mom. angående kvalifikationstid, *att* påfordrat läkarintyg föreligger angående hans hälsotillstånd *samt att* han vid den tidpunkt, då reglementet eljest skulle hava blivit tillämpligt, ännu icke uppnått den levnadsålder, vid vilken enligt reglementet inträder rätt att avgå med ålderspension från anställningen.

Angående den pensionsrätt, som tillkommer vissa partiellt arbetsföra, stadgas i 8 § 1 mom.

2 mom. Villkoret i fråga om *kvalifikationstid* innebär, att anställningshavaren inom den senaste perioden av 36 kalendermånader skall hava i anställning, som avses i 1 §, fullgjort arbete med minst halvtidstjänstgöring under sammanlagt 21 månader eller, om han tidigare varit underkastad statliga pensionsbestämmelser, 9 månader.

Med tid, under vilken anställningshavaren fullgjort arbete, skall härvid likställas tid varunder han åtnjutit

- a) semester eller ferier,
- b) ledighet för offentligt uppdrag,
- c) ledighet för annan militär tjänstgöring än i värnpliktslagen avsedd första tjänstgöring respektive tjänstgöring i en följd,
- d) ledighet till följd av yrkesskada eller sjukdom m. m. i fall, som angivas i av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, samt
- e) högst fyra månaders ledighet för sjukdom i annat fall än under d) avses eller för havandeskap eller barnsörd, därest ledigheten åtnjutits efter det att anställningshavaren under 36-månadersperioden kan tillgodoräkna minst sex månaders tid för arbete eller vad därmed enligt a) — d) likställas och ledigheten upphört senast en månad före periodens utgång.

3 mom. Kungl. Maj:t meddelar närmare bestämmelser angående vad vid reglementets tillämpning skall för olika fall förstås med halvtidstjänstgöring. Kungl. Maj:t äger ock, där så finnes påkallat med hänsyn till förhållandena inom visst förvaltningsområde eller särskilda skäl därtill eljest föreliggande, förordna, att i stället för vad i reglementet angives i fråga om halvtidstjänstgöring och kvalifikationstid skola helt eller delvis gälla andra villkor beträffande sysselsättningsgrad och tidigare fullgjord tjänstgöring.

4 mom. Där anställningen för den, som sedan minst fyra månader är underkastad reglementet, upphör av annan anledning än anställningshavarens därom uttryckta önskan eller något hans förvällande, skall han utan hinder därav anses vara underkastad reglementet under ytterligare nio månader och härvid vid reglementets tillämpning behandlas såsom om han kvarstått i sin senaste anställning och åtnjutit ledighet för enskilda angelägenheter. Vad nu sagts skall likväl icke avse tid efter det att anställningshavaren erhållit annan anställning, vid vilken pensionsrätt för honom föreligger, i den mån icke Kungl. Maj:t undantagsvis finner skäl därtill lämna medgivande.

2 kap. Om avgångsskyldighet

4 §.

Avgångsskyldighet på grund av uppnådd ålder

1 mom. Reglementet underkastad anställningshavare är, oavsett vad som följer av för honom eljest gällande bestämmelser, avgångsskyldig vid övre gränsen av den för honom gällande pensioneringsperioden.

I den mån det ur tjänstesynpunkt finnes lämpligt, att anställningshavaren efter pensioneringsperiodens övre gräns tages i anspråk för fullgörande av arbetsuppgifter, som ålegat honom i hans senaste anställning, må medgivande kunna lämnas honom att så länge han är fullt tjänst duglig kvarstå i anställningen.

Befinnes anställningshavare, som uppnått pensioneringsperiodens nedre men icke dess övre gräns, icke kunna på tillfredsställande sätt utföra honom åliggande arbete eller anses hans bibehållande i anställningen på grund av arbetets särskilda art innebära risk för hans egen eller andras säkerhet eller hälsa eller finnes hans avgång från anställningen önskvärd i samband med omorganisation, som berör hans tjänsteställe, eller rationalisering av arbetsförhållandena därstädes, må anställningshavaren förklaras skyldig att avgå.

2 mom. Bestämmelserna i 1 mom. om till pensioneringsperiod knuten avgångsskyldighet skola icke gälla för innehavare av ordinarie, medelst förordnande för viss tid tillsatt tjänst i vidare mån än som må följa av förordnandet. Jämväl för sådan tjänst skall dock för tillämpning av bestämmelserna i 3 kap. fastställas viss pensioneringsperiod.

3 mom. Kungl. Maj:t fastställer vilken av följande, mellan angivna åldersgränser infallande pensioneringsperioder, som skall tillämpas för viss anställning, nämligen

pensioneringsperiod	I: 60—63 år,
»	II: 63—65 »,
»	III: 65—66 ».

Beträffande särskilda anställningar äger Kungl. Maj:t förordna om tillämpning av pensioneringsperiod med andra åldersgränser.

Pensioneringsperiods nedre respektive övre gräns infaller vid utgången av den kalendermånad, varunder föreskriven levnadsålder uppnås.

4 mom. Anställningshavare, som avgått med sjukpension enligt detta reglemente eller andra statliga pensionsbestämmelser och för vilken nämnda pension indragits i samband med att han på grund av ny anställning blivit underkastad reglementet, ävensom ordinarie tjänsteman, vilken inom en tid av fem år före pensioneringsperiodens nedre gräns utan något sitt förvållande förflyttats till annan tjänst, äger att i fråga om pensioneringsperiod i den erhållna anställningen bliva behandlad som om han kvarstått i den anställning från vilken avgång med sjukpension eller förflyttning skett, såframt han anmäler sin önskan härom inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid.

5 §.

Avgångsskyldighet på grund av sjukdom m. m.

Reglementet underkastad anställningshavare må, oavsett vad som följer av för honom eljest gällande bestämmelser, förklaras skyldig att avgå,

a) därest han befinnes till följd av förlust av eller nedsättning i arbetsförmågan vara för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt utföra honom åliggande arbete,

b) därest han till följd av förlust av eller nedsättning i arbetsförmågan under en tid av 24 månader i följd antingen icke tjänstgjort eller tjänstgjort allenast försöksvis kortare tid och det tillika enligt medicinalstyrelsens bedömande föreligger såväl sannolikhet för att han icke kan återinträda i arbete inom ytterligare 12 månader som ovisshet angående vidare utveckling av arbetsförmågan,

c) därest han genom lagakraftvägande dom befunnits skyldig till förfarande, varå avsättning kunnat följa, men jämlikt 5 kap. 5 eller 6 § strafflagen förklarats fri från ansvar eller ådömts nedsatt straff, samt

d) därest, såvitt angår innehavare av ordinarie, medelst fullmakt eller konstitutorial tillsatt tjänst, anställningshavaren befinnes urståndsatt att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden samt för honom högst fem år återstå till pensioneringsperiodens nedre gräns.

Avgångsskyldighet skall likväl icke på grund av vad ovan sägs föreligga före pensioneringsperiodens nedre gräns, med mindre anställningshavaren prövas icke kunna överföras till annan med statlig pensionsrätt förenad anställning.

3 kap. Tjänstepensionsförmåner

A. GRUNDLÄGGANDE BESTÄMMELSER

6 §.

Tjänstepensionsrättens allmänna omfattning

Tjänstepensionsrätten omfattar, där ej annat i reglementet sägs, rätt till dels *egenpensionsförmåner*, vilka utgöras av *egenpension* (ålderspension, sjukpension, förtidspension) och *egenlivränta*, dels *familjepensionsförmåner*, vilka utgöras av *familjepension* och *familjelivränta*.

Tjänstepensionsförmånerna skola så avvägas, att de tillsammans med sådan folkpension, annan pension på grund av lagstiftning om en allmän pensionsförsäkring samt ersättning på grund av annan socialförsäkring eller därmed jämförlig anordning, till vilken kan föreligga rätt — eller skulle hava förelegat rätt, om nämnda lagstiftning utan inskränkning ägt tillämpning å vederbörande — bereda anställningshavaren respektive hans efterlevande förmåner (*bruttopenensionsförmåner*) i enlighet med vad i det följande sägs.

Vad i föregående stycke sagts om sådana förmåner, som jämte tjänstepensionsförmånen skola ingå i bruttopensionsnivån, avser icke förmåner, vilka bestämmas med beaktande av samtidigt utgående tjänstepensionsförmåner enligt reglementet, och skall, i den utsträckning Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut så föreskrivit, ej heller gälla i fråga om andra förmåner eller i fall, då hel pension ej utgår enligt reglementet.

7 §.

Samordning av tjänstepensionsförmåner m. m.

1 mom. Tjänstepensionsrätt enligt detta reglemente skall på följande sätt samordnas med annan tjänstepensionsrätt, vilken föreligger enligt reglementet eller andra statliga pensionsbestämmelser och grundar sig på samme persons anställning.

Å *ena sidan* skola såsom tjänstår för bestämmande av pensionsförmån enligt reglementet tillgodoräknas jämväl tjänstår, på vilka annan samtidigt eller tidigare tillerkänd pensionsförmån är grundad, utan annan begränsning än att för tidsperiod, varunder innehafts mer än en anställning, icke må tillgodoräknas flera tjänstår än som motsvarar tiden för samtidigt innehav av anställningarna samt att för bestämmande av pension icke må såsom tjänstår tillgodoräknas tid, vilken infallit efter pensioneringsperiodens övre gräns.

Å *andra sidan* må icke, med mindre Kungl. Maj:t därtill för visst fall eller viss grupp av fall lämnar medgivande, såsom förmån utgå mera än som motsvarar den större av de särskilda förmånerna. Beträffande detta förmånsbeloppes fördelning på de särskilda pensionsförmånerna skall gälla vad Kungl. Maj:t förordnar.

2 mom. Beträffande den, som under viss tid inom statlig eller statsunderstödd verksamhet innehaft icke lönegradsplacerad anställning med lön vid vars bestämmande förutsatts att med anställningen icke skall vara för- enad statlig pensionsrätt (kontraktsanställning eller motsvarande), skall, där ej Kungl. Maj:t annat bestämmer, vid reglementets tillämpning — oavsett vad som skulle följa av eljest gällande bestämmelser — iakttagas, att sagda anställningstid ej må tillgodoräknas såsom tjänstår enligt 10 § men skall tagas i beräkning vid bestämmande av det för hel pensionsförmån erforderliga antalet tjänstår.

3 mom. I fråga om samordning av förmåner enligt detta reglemente och förmåner enligt krigsavlöningsbestämmelser gäller vad därom särskilt stadgas.

4 mom. På Kungl. Maj:ts prövning beror, om och i vad mån egenpension eller egenlivränta för i reglementet avsedd civil anställning skall minskas av den anledningen, att vederbörande erhåller avlöning i egenskap av beställningshavare på reservstat eller övergångsstat, anställningshavare i krigsmaktens reserver eller officer i väg- och vattenbyggnadskåren.

5 mom. Där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar skall familjepensionsförmån, som enligt reglementet utgår efter viss anställningshavare, om den berättigade på grund av statlig eller icke-statlig tjänstepensionering åtnjuter egenpensionsförmån eller sådan familjepensionsförmån, som grundar sig på annan persons anställning, utgöra tre fjärdedelar av eljest gällande belopp, dock minst hela förmånsbeloppet minskat med beloppet av den andra pensionsinkomst, vartill hänsyn sålunda skall tagas.

8 §.

Vissa inskränkningar i pensionsrätten

1 mom. Bedömes anställningshavare med stöd av läkarundersökning, som avses i 3 § 1 mom. första stycket, vara partiellt arbetsför med oviss prognos beträffande arbetshindret, skall därvid särskilt beslut fattas om att anställningshavaren tills vidare icke må förvärva annan tjänstepensionsrätt än rätt till ålderspension och från 65 års ålder utgående egenlivränta samt sådana pensionsförmåner i övrigt, för vilkas utgående bristen i hälsotillståndet finnes uppenbarligen sakna betydelse eller vilka må följa av särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Nu avsett beslut skall omprövas i enlighet med vad särskilt stadgas.

2 mom. Därest anställningshavare vid läkarundersökning, som avses i 3 § 1 mom. första stycket, om sitt hälsotillstånd lämnat oriktig uppgift eller

förtegat något förhållande av vikt, äger pensionsmyndigheten besluta att tjänstepensionsrätt icke skall föreligga i annan omfattning än enligt 1 mom., dock allenast i den mån påföljd skulle hava inträtt för det fall, att fråga varit om försäkring, beträffande vilken 4—9 §§ lagen om försäkringsavtal ägt tillämpning.

3 mom. Angående påföljd i pensionshänseende för den, som uppsåtligen framkallat anställningshavares arbetsoförmåga eller död, skall gälla vad i 18 och 19 §§ lagen om försäkringsavtal stadgas.

B. PENSIONSUNDERLAG. TJÄNSTÄRSBERÄKNING

9 §.

Pensionsunderlag

1 mom. Pensionsförmån enligt detta reglemente skall bestämmas på grundval av anställningshavarens pensionsunderlag. Detta utgöres, där ej annat följer av 2 eller 3 mom., av den pensionslön för månad, som enligt statens pensionslöneförordning eller, i fall som avses i 1 § 2 mom., enligt Kungl. Maj:ts särskilda beslut är vid avgången gällande för anställningshavaren i den anställning, på vilken rätten till pensionsförmånen grundas.

2 mom. Pensionsunderlaget må icke överstiga en femtedel av sammanlagda beloppet av följande pensionslöner, nämligen för var och en av de senaste fem årsperioder, under vilka anställningshavaren må hava varit underkastad statliga pensionsbestämmelser minst tre månader, en pensionslön för månad, varvid för det fall, att olika pensionslöner gällt under en och samma årsperiod, må beaktas den högsta, som varit för anställningshavaren tillämplig minst tre månader under årsperioden. För uppnående av sådan tremånaderstid för viss pensionslön må tillgodoräknas tid, varunder gällt högre pensionslön. Vid bestämmande av pension skall sådan pensionslön, som varit gällande inom en sammanhängande period av fem år närmast före avgången, beaktas med det belopp som vid avgången gäller för respektive lönegrad eller pensionslöneklass. Där fråga är om sjukpension, skall vidare anses som om under anställningstid, som infallit tidigare än fem år före pensioneringsperiodens övre gräns, tillämpats pensionslön för samma lönegrad eller pensionslöneklass som vid avgången eller, om denna sker efter ingången av sistnämnda period av fem år, samma lönegrad eller pensionslöneklass som vid denna periods ingång.

3 mom. Ortsgrupperad pensionslön skall vid pensionsunderlagets bestämmande beaktas med beloppet för ortsgrupp 3, i förekommande fall förhöjt med hänsyn till ortsgrupperingen av orter, på vilka anställningshavaren varit stationerad under de senaste femton årsperioder, under vilka han må hava varit underkastad statliga pensionsbestämmelser. Förhöjning skall ske med en femtondel av skillnaden mellan beloppen för ortsgrupperna 3 och 5 för varje årsperiod, under vilken anställningshavaren varit minst tre månader stationerad på ort tillhörande ortsgrupp 5, och med en femtondel av skillnaden mellan beloppen för ortsgrupperna 3 och 4 för varje årsperiod, under vilken anställningshavaren eljest varit minst tre månader stationerad på ort tillhörande högre ortsgrupp än ortsgrupp 3. Vid tillämpning härav skall beaktas den vid avgången gällande ortsgrupperingen.

10 §.

Tjänstårsberäkning

1 mom. Anställningshavare äger såsom tjänstår tillgodoräkna följande tid, i den mån den infallit före övre gränsen av den för honom gällande pensioneringsperioden, nämligen

a) tid, varunder han varit underkastad detta reglemente,

b) i fråga om tid, varunder han efter fyllda 18 år utan pensionsrätt innehaft sådan anställning, som pensionsmyndigheten finner hava varit av det slag, som åsyftas i reglementet, och hava avsett minst halvtidstjänstgöring, dels två tredjedelar av tid före reglementets ikraftträdande, dels ock tid efter ikraftträdandet med undantag för 21 månader, i förekommande fall minskade med tid som tillgodoräknas till två tredjedelar,

c) tid, som han ägt räkna såsom tjänstår enligt de statliga pensionsbestämmelser, som må hava varit för honom senast gällande innan han blev underkastad detta reglemente, i den omfattning som följer av nämnda bestämmelser och i den mån tiden icke tillgodoräknas enligt a) eller b).

2 mom. Vid beräkning av tjänstår för tid, som jämlikt 1 mom. må beaktas, skall, där ej Kungl. Maj:t annat förordnar, iakttagas,

a) att vid tillämpning av 1 mom. a) och b) avdrag skall göras för tid, under vilken innehavare av lönegradsplacerad tjänst vidkänts C-avdrag och annan anställningshavare icke varit berättigad åtnjuta någon kontant avlöning, dock icke för tid, under vilken anställningshavaren åtnjutit ledighet för att fullgöra offentligt uppdrag, tjänstgöring i statlig anställning, tjänstgöring i icke-statlig anställning, där denna varit förenad med statlig pensionsrätt eller anställningshavaren varit pliktig att åtaga sig tjänstgöringen, eller sådan civil eller militär tjänstgöring, som ålegat honom jämlikt allmän lag eller förordning,

b) att tid, under vilken innehafts anställning som icke avsett heltidstjänstgöring, skall, i förekommande fall efter under a) nämnt avdrag, minskas med så stor del, som svarar mot avkortningen i tjänstgöringstiden, och att under a) avsedd tid skall i fall av partiell ledighet avdragas allenast till den del, som motsvarar ledighetens omfattning, samt

c) att under b) avsedd anställningstid icke skall beaktas i den mån den, i förekommande fall jämte tid varunder gällt arbetstid av större omfattning, överskjuter det antal tjänstår som enligt 12 § 1 mom. eller med stöd därav meddelat förordnande minst erfordras för hel pensionsförmån.

Kungl. Maj:t äger, där så finnes påkallat med hänsyn till förhållandena inom visst förvaltningsområde eller dylikt, meddela från föregående stycke avvikande bestämmelser.

3 mom. Anställningshavare, vilken avgår med sjukpension, äger därvid såsom tjänstår tillgodoräkna, förutom tid i övrigt som tillgodoräknas enligt denna paragraf, tiden från avgången intill pensioneringsperiodens övre gräns. Härvid skola bestämmelserna i 2 mom. här ovan tillämpas med beaktande av tjänstgöringsförhållandena närmast före sjukpensioneringen, dock med bortseende från sådana förändringar som bedömas vara av tillfällig art.

Anställningshavare, vilken avgått med sjukpension enligt detta reglemente eller andra statliga pensionsbestämmelser och för vilken nämnda pension indragits i samband med att pensionsrätt erhållits på grund av ny anställning, äger såsom tjänstår tillgodoräkna den dessförinnan förflutna, enligt föregående stycke tillgodoräknade tiden, i den mån han under densamma uppburit sjukpension.

4 mom. Angående tjänstårsberäkning för tid, varunder innehafts mer än en anställning av det slag, som åsyftas i reglementet, skall gälla vad i 7 § 1 mom. andra stycket sägs ändock att där avsedd fråga om samordning av pensionsförmåner icke föreligger.

5 mom. På prövning i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver beror, om och i vad mån tid, varunder anställningshavare i eller utom statens tjänst innehaft anställning eller eljest fullgjort arbete eller uppdrag, må tillgodoräknas såsom tjänstår, där sådan tillgodoräkning ej sker enligt vad ovan i denna paragraf eller eljest är stadgat.

C. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR PENSIONSFORMÅNER. FORMÅNERNAS STORLEK

11 §.

Förutsättningar för egenpensionsförmåner

1 mom. Reglementet underkastad anställningshavare äger rätt att komma i åtnjutande av *ålderspension*, därest han tidigast vid pensioneringsperiodens nedre gräns avgår från anställningen och sådant fall ej föreligger som avses i 5 §, av *sjukpension*, därest han entledigats i fall som avses i 5 §, samt av *egenlivränta*, därest han i annat fall avgår från anställningen och därvid kan tillgodoräkna minst tre tjänstår eller under minst tre år varit underkastad statliga pensionsbestämmelser samt icke övergår till eller kvarstår i annan med statlig pensionsrätt förenad anställning.

Anställningshavare må kunna av Kungl. Maj:t förklaras berättigad att komma i åtnjutande av *förtidspension* i stället för egenlivränta, därest han vid avgång från anställningen, som finnes icke vara stridande mot det allmännas intresse, äger tillgodoräkna minst 20 tjänstår eller under minst 20 år varit underkastad statliga pensionsbestämmelser samt vid avgången högst fem år återstå till pensioneringsperiodens nedre gräns.

Där för ordinarie, medelst förordnande för viss tid tillsatt tjänsteman förordnandet utlöper och av annan anledning än att tjänstemannen därom uttryckt önskan icke efterföljes av förnyat förordnande, eller där innehavare av förtroendesyssla enligt § 35 regeringsformen entledigas, äger tjänstemannen, oavsett vad som må följa av föregående stycke, erhålla förtidspension i stället för egenlivränta.

2 mom. Ålders- eller sjukpension utgår från och med dagen efter den, då avgång från den till pensionen berättigande anställningen skett, eller, där denna med frånträdande av utövningen innehafts jämte annan anställning, från och med dagen efter den, då avgång från sistnämnda anställning skett. Egenlivränta utgår från och med månaden efter den, varunder den livränteberättigade uppnår 65 års ålder. Förtidspension utgår från pensioneringsperiodens nedre gräns eller från av Kungl. Maj:t bestämd tidigare tidpunkt.

Egenlivränta samt förtidspension, som enligt vad nu sagts skulle börja utgå vid viss framtida tidpunkt, må i förekommande fall jämväl utgå under sådan tid dessförinnan, då den till förmånen berättigade på grund av varaktig arbetsoförmåga uppbär folkpension.

Egenpensionsförmån utgår till och med den dag, då en månad förflutit efter pensions- eller livräntetagarens frånfalle, eller, där rätten till förmånen upphör före frånfallet, till och med den månad, under vilken rätten upphört.

3 mom. Där den som avgått med sjukpension ånyo blir underkastad statliga pensionsbestämmelser, skall sjukpensionen därmed upphöra att utgå, under förutsättning *dels* att de med den nya anställningen förenade löne-

förmånerna icke understiga dem, som kunna beräknas hava tillkommit anställningshavaren, därest han kvarstått i den anställning han innehade vid tiden för pensioneringen, *dels*, vad angår ordinarie tjänsteman, att den nya anställningen är av sådant slag, att han vid tiden för sjukpensioneringen varit pliktig att låta förflytta sig till densamma.

Antager sjukpensionstagaren icke erbjudande om ny anställning som motsvarar hans krafter och färdigheter och vid vilken i första stycket angivna förutsättningar föreligga, skall på Kungl. Maj:ts prövning hero, huruvida sjukpensionen skall upphöra att utgå eller nedsättas eller utbytas mot förtidspension jämlikt 1 mom. andra stycket. Vad nu sagts skall likväl icke avse tid efter pensioneringsperiodens nedre gräns.

Pensionsmyndigheten äger, där anledning därtill anses föreligga, förordna att sjukpensionstagare skall på statens bekostnad undergå läkarundersökning. Vårar sjukpensionstagaren att underkasta sig sådan undersökning, skall gälla vad i föregående stycke sägs.

4 mom. Blir den som avgått med rätt till egenlivränta ånyo underkastad statliga pensionsbestämmelser, upphör rätten till livräntan.

12 §.

Egenpensionsförmånens storlek

1 mom. Egenpensionsförmåns belopp för månad bestämmes på grundval av *dels* anställningshavarens pensionsunderlag, *dels* förhållandet mellan å ena sidan det antal tjänstår han enligt 10 § äger tillgodoräkna och å andra sidan det för hel pensionsförmån erforderliga antalet tjänstår. Detta senare skall utgöra det antal tjänstår anställningshavaren enligt 10 § äger tillgodoräkna, dock minst 30, där ej Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut annat förordnat. Där fråga är om avgång med rätt till egenlivränta, skall vid bestämmande av det antal tjänstår, som erfordras för hel förmån, med tjänstår jämföras tiden från avgången intill utgången av den kalendermånad, varunder anställningshavaren fyller 65 år.

Där antalet tillgodoräknade tjänstår är lika med det för hel pensionsförmån erforderliga antalet, skall förmånen utgör 65 procent av anställningshavarens pensionsunderlag. I annat fall skall förmånen vara avkortad och utgöra så stor del av hel pensionsförmån som svarar mot förhållandet mellan antalet tillgodoräknade tjänstår och det för hel förmån erforderliga antalet. Vid tillämpning härav skola tjänståren räknas i hela och påbörjade fjärdedels år.

Förtidspension enligt 11 § 1 mom. andra stycket skall, där den börjar utgå före pensioneringsperiodens nedre gräns av annan anledning än att den till förmånen berättigade äger uppbära folkpension, minskas med 1/200 för varje fullt eller påbörjat fjärdedels år, som vid den tidpunkt, då pensionen börjar utgå, återstår till nämnda gräns.

2 mom. För anställningshavare, som tidigare avgått med sjukpension enligt detta reglemente eller andra statliga pensionsbestämmelser och för vilken nämnda pension indragits i samband med att han på grund av ny anställning blivit underkastad reglementet, skall, såframt därvid blivit för honom gällande annan pensioneringsperiod eller annat för hel pension erforderligt antal tjänstår än vid berörda avgång, egenpension icke avkortas i större utsträckning än som beräknas hava blivit fallet, därest avgången med sjukpension icke ägt rum. Motsvarande skall gälla, där ordinarie tjänsteman utan något sitt förvållande förflyttats till annan tjänst ävensom där under innehav av ordinarie tjänst genomförts ändring beträffande pensioneringsperiod eller för hel pension erforderligt antal tjänstår.

För ordinarie, medelst förordnande för viss tid tillsatt tjänsteman, vilken efter minst 12 års sammanhängande förordnandetid övergått till annan i reglementet avsedd anställning i samband med att förordnandet utlöpt och av annan anledning än att tjänstemannen därom uttryckt önskan icke efterföljts av förnyat förordnande, skall egenpension icke avkortas i större utsträckning än som skulle hava blivit fallet, därest tjänstemannen vid förordnandets utlöpande ägt rätt till förtidspension enligt 11 § 1 mom. tredje stycket.

3 mom. Egenpensionsförmåns eljest gällande belopp skall från och med den månad, varunder den berättigade fyller 67 år, undergå särskild åldersförhöjning genom att multipliceras med faktorn $\left(1 + \frac{a}{0,65 u}\right)$. I detta uttryck betecknas med a ett för avgångsåret bestämt belopp, som tills vidare skall utgöra 75 kronor. Med u betecknas anställningshavarens pensionsunderlag.

13 §.

Förutsättningar för familjepensionsförmåner

1 mom. Följande efterlevande till den, som blivit underkastad detta reglemente, äro berättigade till *familjepension*, om anställningshavaren vid sitt frånfalle var underkastad reglementet eller åtnjöt eller efter avgång från i reglementet avsedd anställning ägde rätt att framdeles komma i åtnjutande av egenpension, och till *familjelivränta*, om han vid sitt frånfalle åtnjöt eller efter avgång från i reglementet avsedd anställning ägde rätt att framdeles komma i åtnjutande av egenlivränta, nämligen

a) efterlevande make ävensom fränskild make, beträffande vilken förordnande meddelat med stöd av 2 mom. eller däremot svarande stadgande i andra statliga pensionsbestämmelser äger giltighet, allt såframt anställningshavaren ingått äktenskapet senast den dag han fyllt 60 år och maken icke ingått nytt äktenskap, samt

b) barn (adoptivbarn), som ej fyllt 19 år, dock icke barn, som vid anställningshavarens frånfalle var adopterat av annan, med mindre denne var anställningshavarens make.

Villkoret i fråga om anställningshavarens ålder vid äktenskapets ingående skall icke gälla, där maken genom äktenskapet förlorat rätt till familjepension, som utgått på grund av statliga pensionsbestämmelser, eller maken tidigare varit gift med anställningshavaren, innan denne överskridit åldersgränsen.

2 mom. Därest någon, som är eller varit underkastad detta reglemente, efter äktenskapsskillnad har att på grund av dom eller avtal utgiva underhållsbidrag till sin förutvarande make, äger domstol, om makarna levt tillsammans minst fem år och anställningshavarens make vid sammanlevnandens hävande uppnått en ålder av minst 30 år samt det finnes skäligt med hänsyn till omständigheterna — i förekommande fall med beaktande av förhållandena för annan, med vilken anställningshavaren varit eller är gift — förordna, att den fränskilde maken skall äga rätt till familjepensionsförmån under de villkor i övrigt, som gälla enligt detta reglemente.

Sålunda meddelat förordnande skall, där ej domstol annorlunda bestämmer, upphöra att gälla, då skyldighet att utgiva underhållsbidrag, vilket bestämts att utgå på särskilda tider, upphört. Förordnande äger icke giltighet under tid, då enligt annat förordnande rätt till familjepensionsförmån föreligger för anställningshavarens make i tidigare äktenskap. Under tid, då

förmånsberättigad efterlevande make icke finnes, må dock två förordnanden samtidigt äga giltighet.

3 mom. Familjepensionsförmån utgår till varje därtill berättigad från och med dagen efter frånfallet eller, där fråga är om frånskild make, för vilken rätt till förmånen inträtt senare än vid frånfallet, eller barn, som fötts efter frånfallet, från och med månaden efter den, varunder rätten till förmånen inträtt, respektive från och med den dag, då barnet fötts.

Familjepensionsförmån utgår till och med den dag, då en månad förflutit efter den förmånsberättigades frånfälle, eller, där rätten till förmånen upphör före frånfallet, till och med den månad, under vilken rätten upphört.

14 §.

Familjepensionsförmånens storlek och fördelning

1 mom. Familjepensionsförmåns belopp för ensam förmånsberättigad (*familjepensionsförmåns normalbelopp*) utgör

a) där anställningshavaren vid frånfallet var underkastad reglementet: hälften av det belopp, vartill sjukpension skulle hava beräknats för anställningshavaren, därest han vid den tidpunkt, då frånfallet inträffade, hade tillträtt sådan pension,

b) där han vid frånfallet ånjöt eller efter avgång från i reglementet avsedd anställning ägde rätt att framdeles komma i åtnjutande av egenpensionsförmån: hälften av egenpensionsförmånens belopp.

2 mom. Under tid, då familjepensionsförmån utgår för två eller flera förmånsberättigade, utgör familjepensionsförmånen nedan angivna procent av normalbeloppet, dock att vid tillämpning härav efterlevande make och frånskild make eller två frånskilda makar räknas som endast en berättigad.

Tillämpligt antal berättigade	Procent av normalbeloppet
1	100
2	140
Flera än 2	140 ökat med 20 för varje berättigad utöver 2

Av förmånsbelopp, som är gemensamt för make eller makar samt barn, utgår till maken eller makarna gemensamt ett belopp lika med 80 procent av normalbeloppet och till barnet eller barnen gemensamt återstoden av förmånsbeloppet. Frånskild make, som är förmånsberättigad jämte anställningshavarens barn i annat gifte, erhåller likväl icke större belopp än 40 procent av normalbeloppet.

Förmånsbelopp, som är gemensamt för makar eller gemensamt för barn, fördelas lika mellan de berättigade.

3 mom. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 och 2 mom. skall i förekommande fall bortses från sådan särskild åldersförhöjning av egenpensionsförmån, som avses i 12 § 3 mom.

D. FÖRÄNDRING AV BEVILJAD EGENPENSIONS OCH FAMILJEPENSIONS BELOPP

15 §.

Bruttobeloppet av beviljad egenpension eller familjepension skall förändras i den mån Kungl. Maj:t och riksdagen härom besluta.

E. UTBETALNING AV PENSIONSFORMÅNER M. M.

16 §.

1 mom. Utbetalning av pensionsförmåner sker enligt de bestämmelser Kungl. Maj:t meddelar.

2 mom. Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra stadgad anmälningskyldighet eller annorledes förorsakat, att pensionsförmån enligt reglementet till honom eller annan obehörigen utgått eller utgått med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit sådan pensionsförmån, och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej pensionsmyndigheten i särskilt fall finner anledning att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldigheten.

I fall som avses i föregående stycke må i avräkning å vad för mycket utgått innehållas skäligt belopp av pensionsförmån, som därefter förfaller.

3 AVD. SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

17 §.

I nedanstående sammanställning angivas dels de i 1 § 1 mom. c) avsedda anställningshavare — nedan betecknade med * — på vilka reglementet skall äga tillämpning, dels de särskilda, i 18 § upptagna bestämmelser, som skola gälla vid reglementets tillämpning å nyssnämnda eller i 1 § 1 mom. a) eller b) avsedda anställningshavare.

Förvaltningsområde; anställningshavare	Tillämpliga särskilda bestämmelser i 18 §
Domstolarna	
Justitieråd eller regeringsråd	1 a, 4 a, 5 a
Annan ordinarie innehavare av domarämbete	4 a, 5 a
Utrikesförvaltningen	
Ordinarie i disponibilitet försatt tjänsteman	1 b
Försvarsväsendet	
Militär eller civilmilitär beställningshavare på aktiv stat	4 b, 7 a, 11 c
* Innehavare av beställning å reservstat med beteckningen Rs	4 b, 7 a, 10 a, 11 c
Ordinarie i disponibilitet försatt beställningshavare	1 b, 4 b, 7 a, 11 c
Anställningshavare vid försvarets läroverk, se Undervisningsväsendet	
Bank- och fondinspektionen. Sparbanksinspektionen	
Chef	1 c, 1 d
Annan anställningshavare	1 c
Undervisningsväsendet	
Professor, laborator (motsvarande), docent, forskardocent eller director musices vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, medicinska högskolan i Umeå, tandläkarhögskolorna, tandläkarinstitutet i Umeå, farmaceutiska institutet, de tekniska högskolorna, gymnastiska centralinstitutet, lantbrukshögskolan, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, veterinärhögskolan, skogshögskolan	4 e

Förvaltningsområde; anställningshavare	Tillämpliga särskilda bestämmelser i 18 §
Anställningshavare vid konsthögskolan	4 f, 10 b, 11 b
Anställningshavare vid musikhögskolan	3 a, 4 f, 10 b, 11 b
Anställningshavare vid konstfackskolan	3 a, 4 f, 10 b, 11 a, 11 b
Anställningshavare vid försvarets läroverk, lärarhögskolan i Stockholm, särskilda försöksskolan i Linköping, folkskoleseminarierna, statens skolköksseminarium, de allmänna läroverken, läroanstalterna för blinda, vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, skolorna för döva, de högre tekniska läroverken, sjöbefäls-skolorna:	
* a. Anställningshavare, å vilken avlöningsreglementet för övningslärare äger tillämpning	3 a, 4 f
b. Annan anställningshavare	4 f, 11 a
* Anställningshavare vid de högre kommunala skolorna, å vilken statens allmänna avlöningsreglemente äger tillämpning	4 f, 11 a
* Anställningshavare, å vilken avlöningsreglementet för folkskolan äger tillämpning	4 e, 11 a
* Anställningshavare vid särskolorna eller epileptikerskolorna, å vilken statens allmänna avlöningsreglemente äger tillämpning	4 e
Kyrkoväsendet	
* Präst, å vilken prästlönerreglementet äger tillämpning	4 d
Hushållningsällskapen. Skogsvårdsstyrelserna	
* Anställningshavare, å vilken statens allmänna avlöningsreglemente äger tillämpning	
Försäkringsinspektionen	
Chef	1 d
Norrbottens statliga poliskår	
* Anställningshavare, å vilken polislönerreglementet äger tillämpning	4 c, 11 c
Annan anställningshavare	4 c, 11 c

18 §.

De särskilda bestämmelser, som enligt 17 § skola gälla vid reglementets tillämpning å vissa anställningshavare, upptagas här nedan med angivande av de paragrafer, till vilka bestämmelserna närmast hänföra sig såsom tilläggs- eller undantagsstadganden.

Till 1 § m. m.

1 a. Justitieråd eller regeringsråd, som avgår från sin tjänst för att tillträda annan statlig tjänst eller för att fullgöra något av Kungl. Maj:t meddelat uppdrag, för vilket ersättning av statsmedel utgår, må, så länge han i oavbruten följd innehar tjänst eller uppdrag som nu nämnts, dock längst till utgången av den månad varunder han uppnår 67 års ålder, vara underkastad de i reglementet meddelade bestämmelserna om pensionsförmåner som om han alltjämt kvarstode i justitieråds- eller regeringsrådsämbetet. Vad nu sagts skall, såvitt angår familjepension, äga motsvarande tillämpning för det fall, att justitieråd eller regeringsråd uppbär pension enligt § 103 regeringsformen.

1 b. I disponibilitet försatt ordinarie tjänsteman, vilken icke eljest är underkastad statliga pensionsbestämmelser, skall, om och så länge han åtnjuter avlöning av statsmedel till belopp, som icke understiger hel egenpen-

sion för den senast innehavda ordinarie tjänsten, vara underkastad reglementet som om han allttjämt innehade och utövade nämnda tjänst.

1 c. Innehavare av sådan icke-ordinarie tjänst, som av Kungl. Maj:t äsatts lönegradsbeteckning vilken eljest ifrågakommer vid ordinarie anställning, skall vid reglementets tillämpning anses som ordinarie tjänsteman.

1 d. Vad i reglementets bestämmelser om pensionsförmåner sägs om ordinarie, medelst förordnande för viss tid tillsatt tjänsteman skall jämväl avse medelst förordnande tills vidare tillsatt verkschef. Härvid skall vad i reglementet sägs om fall, då förordnande utlöper och av annan anledning än att tjänstemannen därom uttryckt önskan icke efterföljes av förnyat förordnande, avse fall, då förordnande upphäves av annan anledning än att tjänstemannen därom uttryckt önskan.

Till 3 §.

3 a. Sådan ordinarie eller extra ordinarie tjänst, vid vilken tjänstgörings-skyldighetens omfattning bestämmes för läsår eller annan motsvarande tidsperiod och för vilken månadslönen med hänsyn därtill i förekommande fall skall motsvara löneklassbeloppet med viss minskning, skall vid reglementets tillämpning icke anses avkortad tjänstgöring. Vid tjänstårsberäkning jämlikt 10 § 1 mom. a) skall likväl tid, varunder sådan tjänst innehafts, i förekommande fall minskas med så stor del som svarar mot den minskning av löneplanslönen, som därunder skett, eller, där samtidigt likartad tjänstgöring regelbundet under visst antal veckotimmar fullgjorts vid samma eller annan i detta reglemente avsedd motsvarande läroanstalt, skulle hava skett, om för lönenas bestämmande hänsyn tagits jämväl till berörda tjänstgöring.

Till 4 §.

4 a. Bestämmelserna i 4 § 1 mom. skola icke gälla. Avgångsskyldighet på grund av uppnådd ålder skall inträda två år efter pensioneringsperiodens nedre gräns, dock senast då tjänstledighet under tillhoppa sex månader efter nämnda gräns åtnjutits av annan anledning än för fullgörande av offentligt uppdrag.

4 b. Vad i reglementet sägs om pensioneringsperiod eller gräns för sådan period skall i stället avse den levnadsålder, som av Kungl. Maj:t bestämts såsom pensionsålder. Pensionsåldern infaller vid utgången av mars månad för beställningshavare som uppnår föreskriven levnadsålder under tiden 1 oktober — 31 mars, och vid utgången av september månad för annan beställningshavare.

Ordinarie beställningshavare, som avgår med rätt till ålders- eller förtidspension, är därvid pliktig att inträda i vederbörlig reserv och kvarstå i reserven intill fyllda 65 år eller, där pensionsåldern är 65 år, intill fyllda 70 år, med skyldighet att i reserven fullgöra tjänstgöring i enlighet med vad Kungl. Maj:t därom stadgar.

4 c. Manlig anställningshavare tillhörande lönegrad med högst lönegradsnumret 19, vilken avgår med rätt till ålders- eller förtidspension, är därvid pliktig att inträda i poliskårens reserv och kvarstå i reserven intill fyllda 65 år, med skyldighet att tjänstgöra, då Kungl. Maj:t därom förordnar.

4 d. Pensioneringsperioden skall omfatta två år. Nedre gränsen infaller vid utgången av september månad näst efter det att av Kungl. Maj:t bestämd levnadsålder uppnåtts.

4 e. Pensioneringsperiods nedre respektive övre gräns infaller, där ej

Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, vid utgången av det verksamhetsår (redovisningsår), varunder föreskriven levnadsålder uppnåtts.

4 f. Pensioneringsperiods nedre respektive övre gräns infaller, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, vid utgången av det kalenderhalvår, varunder föreskriven levnadsålder uppnåtts.

Till 5 §.

5 a. Bestämmelsen i 5 § första stycket d) skall icke gälla.

Till 7 §.

7 a. Där den som åtnjuter egenpensionsförmån för militär eller civilmilitär beställning samtidigt därmed åtnjuter eller dessförinnan kommit i åtnjutande av reservpension eller däremot svarande engångsbelopp, skall på Kungl. Maj:ts prövning bero, om och i vad mån avdrag skall ske på egenpensionsförmånen. Familjepensionsförmån skall till beloppet bestämmas på grundval av egenpensionsförmånen utan dylikt avdrag.

Till 10 §.

10 a. Av tid för innehav av beställning å reservstat må, oavsett vad i 10 § 1 och 2 mom. sägs, utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t såsom tjänstår tillgodoräknas allenast tiden för i beställningen fullgjord tjänstgöring eller, om detta är för beställningshavaren förmånligare, en tredjedel av hela tiden eller, där fråga är om egenpension för sådan reservstatsbeställning beträffande vilken enligt Kungl. Maj:ts bestämmande erfordras lägre minimiantal tjänstår för hel pension än 30, en fjärdedel av hela tiden. Där samtidigt med reservstatsbeställning innehaves annan anställning, för vilken tjänstår må beräknas, gäller vad i 7 § 1 mom. och 10 § 4 mom. sägs. Här meddelade föreskrifter skola icke gälla vid bestämmande av sjukpension eller familjepension, som avses i 14 § 1 mom. b).

10 b. Ordinarie tjänsteman, som tillsatts medelst förordnande för begränsad anställningstid, må för sjukpension tillgodoräkna tiden från avgången intill pensioneringsperiodens övre gräns, dock högst i den omfattning som erfordras för att det för tiden från förordnandets tillträdande beräknade antalet tjänstår skall motsvara 75 procent av det antal, som minst erfordras för hel pension.

Till 11 §.

11 a. Beträffande innehavare av sådan rektorstjänst eller annan ordinarie, medelst förordnande för viss tid tillsatt tjänst, som enligt därom meddelade bestämmelser skall innehavas jämte lärartjänst, skall gälla följande.

Under tid före nedre gränsen av den för lärartjänsten bestämda pensioneringsperioden skall rätt till sjukpension för förordnandetjänsten ej föreligga med mindre förutsättningarna för sådan pension äro uppfyllda jämväl i fråga om lärartjänsten och vad i 11 § 1 mom. tredje stycket sägs icke äga tillämpning.

Under tid efter nedre gränsen av den för lärartjänsten bestämda pensioneringsperioden må oavsett i första stycket avsedda bestämmelser om tjänsteförening förordnandetjänsten kunna innehavas även om avgång från lärartjänsten ägt rum.

11 b. Ordinarie anställningshavare, som tillsatts medelst förordnande för begränsad anställningstid, äger, om han före pensioneringsperiodens nedre gräns avgår efter att hava innehaft förordnandet minst tio år, erhålla, i stället för egenlivränta, förtidspension enligt 11 § 1 mom. tredje stycket.

Förslag
till
Statens pensionslöneförordning

1 §.

De bestämmelser om pensionslön, som innehållas i denna förordning, skola tillämpas i den utsträckning, som angives i pensionsreglementen utfärdade av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut.

2 §.

1 mom. För anställningshavare är under varje kalendermånad tillämplig den pensionslön, som enligt 2—4 mom. här nedan gäller för av honom under hela månaden eller del därav innehavd eller med vikariatslöneförordnande uppehållen anställning. Där anställningshavaren under viss kalendermånad innehaft eller med vikariatslöneförordnande uppehållit mer än en anställning, skall, i den mån ej annat följer av tillämpligt pensionsreglemente, den högsta av pensionslönerna beaktas.

2 mom. För tjänst, som lönegradsplacerats av Kungl. Maj:t eller i enlighet med beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, är pensionslönen lika med den vid varje tid gällande månadslönen för den lönegrad, till vilken tjänsten hör, eller, vad angår tjänst tillhörande någon av lönegraderna C 1, D 1 och E 1, månadslönen för respektive lönegrad A 23, A 20 och A 1. Hänsyn skall härvid tagas, inom lönegrad, som omfattar flera löneklasser, till den högsta löneklassen, och inom löneklass, som upp-tager flera lönebelopp, till det av dessa lönebelopp, efter vilket anställningshavarens lön bestämmes.

Oavsett vad ovan föreskrives må i pensionslönen icke inräknas mer än hälften av belopp, varmed månadslönen överskjuter den, som gäller för lönegrad B 4, och icke till någon del belopp, varmed månadslönen överskjuter den, som gäller för lönegrad B 7.

3 mom. För beställning å reservstat är pensionslönen densamma som för motsvarande beställning på aktiv stat. Innehavare av sådan beställning skall härvid anses vara stationerad på sådan ort, efter vars förhållanden reservstatsarvodet bestämmes.

4 mom. För arbetare i statens tjänst skola, i den mån icke Kungl. Maj:t för särskilt fall annat förordnar, tillämpas de pensionslöner, som enligt vad nedan sägs gälla för de pensionslöneklasser, till vilka vederbörande arbetare skola vara hänförliga enligt av statens avtalsnämnd fastställda grunder.

Pensionslöneklass	Pensionslönen är lika med månads-lönen för resp. ortsgroup i följande löneklass enligt löneplan A
A	1
B	5
C	7
D	10
E	11
F	12
G	13

11 c. Har pensionstagare under tid, då han är skyldig tillhöra någon av krigsmaktens reserver eller Norrbottens statliga poliskårs reserv, upphört att tillhöra ifrågavarande reserv eller har han eljest under sådan tid upphört att vara svensk medborgare eller utan vederbörligt tillstånd ingått i främmande makts krigstjänst, skall, där ej Kungl. Maj:t annat medgiver, pensionen icke vidare utgå efter utgången av den månad, varunder nu nämnt förhållande inträffat. I sådant fall träder i stället för rätt till egenpension och familjepension rätt till egenlivränta och familjeränta.

19 §.

Den som är underkastad detta reglemente är skyldig att underkasta sig ändrade bestämmelser i de hänseenden, om vilka i reglementet förmäles.

3 §.

Utan hinder av bestämmelserna i 2 § skall pensionslönen i följande fall bestämmas med hänsyn till tidigare innehavd anställning.

a. Där tjänsteman i avlöningshänseende behandlas som om han kvarstode i tidigare innehavd tjänst, skall han jämväl i fråga om pensionslön behandlas som innehavare av denna tjänst.

Åtnjuter tjänsteman i annat fall än i föregående stycke sägs på grund av tidigare tjänstinnehav lön enligt högre löneklass än som omfattas av den lönegrad, som är tillämplig för tjänst, vilken han innehar eller med vikariatslöneförordnande uppehåller, skall tjänstemannen i fråga om pensionslön behandlas som innehavare av sådan tjänst, för vilken pensionslönen bestämmas med hänsyn till lönen i sagda löneklass.

b. Tjänsteman, vilken under minst 12 år i en följd innehåft tjänst eller tjänster av följande slag, nämligen ordinarie medelst förordnande för viss tid tillsatt tjänst eller tjänst såsom chef för bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen eller försäkringsinspektionen, äger efter övergång till annan tjänst i fråga om pensionslön behandlas som om han kvarstode i tjänst inom lönegrad, till vilken hans närmast före övergången innehavda tjänst hört. Avgår tjänstemannen med ålderspension skall likväl, i den mån ej Kungl. Maj:t annat medger, såsom förutsättning för vad nu sagts gälla, att avgången sker tidigast vid nedre gränsen av den pensioneringsperiod som tillämpas för sistnämnda tjänst.

c. För anställningshavare, som avgått med sjukpension enligt statliga pensionsbestämmelser och för vilken nämnda pension indragits i samband med att han på grund av ny anställning åter blivit underkastad sådana bestämmelser, skall pensionslönen för därefter infallande månad icke understiga det belopp, som kan beräknas hava gällt för anställningshavaren, där-est han kvarstått i den anställning han innehade vid tiden för pensioneringen.

4 §.

För vissa anställningshavare skola gälla nedan angivna särskilda bestämmelser.

Förvarstaben, flygförvaltningen eller flygvapnet.

För anställningshavare, som fullgjort flygtjänstgöring vid flygvapnet under sådana förhållanden och i sådan omfattning, att han därvid varit berättigad till flygtillägg, skall pensionslönen under följande förutsättningar utgöras av månadslönen för den lönegrad, som är två enheter högre än den för anställningshavaren gällande, nämligen

a) om han fullgjort flygtjänstgöringen under minst 12 år eller

b) om han i annat fall fullgjort flygtjänstgöringen såsom flygförare, provflygare, kontrollflygare, flygnavigatör, flygspanare eller meteorolog och på grund av skada till följd av olycksfall vid flygning eller på grund av sjukdom, till vilken flygtjänstgöringen kan anses hava väsentligen bidragit, blivit oförmögen till eller avstängts från flygtjänstgöring eller ock avlidit.

Sjöfartsverket. För lots, lotsförman eller överlots skall pensionslönen utgöras av månadslönen för den lönegrad, som är två enheter högre än den för vederbörande tjänst gällande.

Statens järnvägar. För lokförare skall pensionslönen utgöras av månadslönen för den lönegrad, som är en enhet högre än den för vederbörande tjänst gällande.

Statens vattenfallsverk. För lotskapten skall pensionslönen utgöras av månadslönen för den lönegrad, som är två enheter högre än den för vederbörande tjänst gällande.